

## Kedves Olvasó!

Szeretettel és tisztelettel adjuk át és ajánljuk figyelmükbe Zalaszentbalázs és Magyarszerdahely települések közös történeti feltárás tanulmányát, amely a két település közös munkájának gyümölcse.

Jellemzője, hogy benne helyi emberek szólnak helyi emberekhez, helyi történeteket, ismereteket olvashatunk benne. Az volt a célunk, hogy emlékekből összegyűjtsük, leírjuk és közreadjuk a településünk közösségi múltjának mozaikjait, úgy, ahogyan azt az itt élők átérték, és ahogyan az emlékezetükben megőrizték. Reméljük, minél többen találnak rokont, ismerőst, vagy önmagukra ismernek az írásokban, illetve fényképeken.

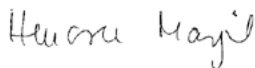
Településeink múltja, kapcsolata rendkívül gazdag és színes, ez a gazdagság a településen élők lelkületében élt és él. Elődeink változatos időket éltek, voltak nehéz időszakok, de szerencsére nem volt hiány a derűs alkalmakból soha, polgáraink élhettek meg csodálatos időket, eseményeket, ünnepeket, illetve közösségi életet is.

Ahhoz, hogy ez a tanulmány megvalósuljon és kezünkben tarthassuk, elengedhetetlen volt, a Terület – és Településfejlesztési Operatív Program – „A helyi identitás és kohézió erősítése tárgyú felhívás” TOP-5.3.1-16-2017-00014 számú projekt, amelyben a két település közösségi életének a felelevenítése és erősítése a cél.

Természetesen tudjuk, hogy e pár oldalon több évszázad emlékeit, harcát, dicsőségeit, érzéseit, közösségi életét, a gyönyörű múlt mozzanatait nem lehet feleleveníteni, de igyekeztünk belőle valamit megmutatni, legfőképp továbbadni az utókornak.

Mint Magyarszerdahely és Zalaszentbalázs község polgármesterei, megköszönjük a két település lakóinak a tanulmány elkészítéséhez adott segítséget, továbbá a projektprogramjainkon történő aktív részvételt. Megbeszéléseken, fórumokon az építő észrevételeket, tanácsokat, melyeket a következő események szervezésénél, témaválasztásánál, lebonyolításánál figyelembe tudunk venni. Bízunk a két település hosszútávú együttműködésében és az elindított sokszínű programok folytatásában!

Kiadványunkat forgassák hozzáértő szeretettel!



**Hencsei Margit**  
polgármester, konzorciumvezető  
Zalaszentbalázs



**Marczin György**  
polgármester  
Magyarszerdahely

# KÖZÖSSÉG

A közösség fogalma a civilizációnk változásával együtt változik. Az ősi közösség, a faluközösség a modernizációval bomlott fel. A tömegtermelés kezdetével bérmunkássá váltak a gazdálkodók is, megszűnt a létfenntartási érdekközösség. A modern társadalomban a közösségek hivatásrendi, vallási és szabadidős közösséggé alakultak át.

A történelmi tapasztalat demokratikusan cselekvő helyi közösségek erősítésére, megtartására tanít. Gorman a közösségfejlesztők európai hálózat tagjainak értelmezéseit összegző tanulmányában megállapítja, hogy „a közösségfogalom jelentése rendkívül változatos attól függően, hogy milyen szövegekörnyezetben használják, milyen a kulturális és a történelmi háttere, illetve milyen a nyelvészeti jelentősége.” (Gorman, 2002:9)

## Közösségek, közművelődés, közösségfejlesztés – kapcsolódások, hangsúlyok

A közművelődési színtereken honos művelődési, közösségi tanulási formák (klubok, körök, alkotócsoporthok, népfőiskolák, párbeszédkörök, közösségi tervezési műhelyek, helyi civil egyesületek, műhelyek, kampányok stb.) mind a felnőttnevelés humanisztikus tradíciójára épülnek. Művelt és tájékozott személyiségek, közösségek formálódásához járulnak hozzá. Változatos társadalmi szituációkban, kitágítva az ön- és valóságismeret kereteit, az ön- és társadalomalakító képesség növelését szándékolják. Valójában az a tét, hogy miféle jelentésekkel ruhazzák fel a résztvevők a tanulási- művelődési folyamataiban való elmerülést, hogyan viszonyulnak a közösségi-társas lét szerepeihez, milyen léptékű eltcélokra vállalkoznak.

A közösségfejlesztés szemléletének hátterében is azon értékválasztás munkál, hogy az emberek képesek, illetőleg képessé tehetők alakítani saját világukat. Döntő szempont, hogy az állampolgárok a saját életüket jobban uralhassák, az ehhez a szükséges tudásokat, élményeket, műveltséget, kompetenciákat tapasztalati úton megszerezhessék. Szerencsés, ha a társadalmi kulturális intézmények kínálata és felfogásmódja segíti és támogatja ezt a célt. A jogokhoz és a kondíciókhoz való hozzáférés lehetősége nagyon egyenlőtlenül, gyakran igazságtalanul oszlik el a népesség csoportjaiban, így az egyenlőbb esélyteremtés, a társadalmi inklúzió növelése minden komoly művelődéspolitikában vezérlő elv. A közösség kategóriája a kultúráközvetítő, kulturális fejlesztő szakmai közeg fókuszában áll, célként és eszközként egyaránt elgondolható. A közösségi részvétel motiválása és támogatása igényli a “képesse tevő” szemléletet, az ehhez igazodó metodikát, az animálás gyakorlatát.

A közösségfejlesztési szakmai felfogásmódban gyökerező tevékenységek hozadéka meg is mutatkozik a kulturális demokrácia és a társadalmi beágyazottság növekedésében. Lendületet kap az önszerveződés, az érett felelősségvállaló magatartás és a civil cselekvési erő.

# ZALASZENTBALÁZS BEMUTATÁSA



## Zalaszentbalázs község címere

Az önkormányzat címere: a címerpajzs kékkel hasított, zölddel és arannyal vágott kerek talpú pajzs. Első mezejében zöld halmon Szent Balázs püspök, jobb kezében pásztorbotot tart, bal kezében kettő, keresztbetett égő gyertya látható. A címer második zöld mezejében lebegő, álló gabonakéve középen átkötve. Mögötte keresztbetett, alul ásó és csép, felül gereblye és kasza.

Harmadik, aranymezejében, lebegő kék nyitott könyv. A pajzs alatt fekete betűkkel írt, lebegőfelirat: ZALASZENTBALÁZS.

## Zalaszentbalázs elhelyezkedése

A Nagykanizsa – Zalaegerszeg 74-es számú út két oldalán helyezkedik el a falu. Valamikor egyutcás település volt. A község magja a mostani Zalaszentbalázs fölötti dombtetőn állott, amelyet Árpád-kori földút szel ketté.

## Zalaszentbalázs történelme

Középkori avar település nyomait a tsz-istállónál és a „Tót Mihálokréttyén” találjuk. A helység első írásos említése 1320-ból való Zentbalas néven. A jelenlegi elnevezés 1892-ből való. A helynév, a Balázs = Blasius magyarítása. 1333-ban már Jakab nevű papját említik a források. 1459-ben vásáros és királyi sókamaraí székhely. 1460-ban Mátyás király megerősítette a falu egy részén Szentbalázi Péter birtokát, a helység másik részét a Szele (ZeLe) család birtokolta, amely a XVI. század folyamán a település kizárólagos urává lett. A török megjelenésével fokozatosan szegényedett, pusztává vált. A török elleni harcok emlékét őrzi az Agarét nevű dűlő. Jelentősnek mondható a település szőlőhegye. 1557-ben 7 hordó volt a bordézsma. 1564-ben megerősítették a Zele családot birtokaiban. Sőt 1578-ban már kúriájuk is volt itt. Vára ellenőrző erőd szerepét töltötte be, 1570-ben létezett, valószínűleg Thury György építette. 1637-ben a török csapat feljött a szentbalázi szőlőhegyre. Tizenegy év múlva a török 200 lovassal járt itt. A polgárokat vármunkára hajtotta. 1654-ben biztosan lakott hely. Egy év múlva a törökök Szentbalázs és Hahót

szőlőhegyeire jártak fel bort inni. Az oszmánok az elkövetkezendő időben „csendességben” voltak, csak az utakat, hidakat csináltatták a szentbalázsiakkal. Kanizsa várának felszabadítása előtt (1687 körül) Plaquada Szentbalázst is felégette, hogy a török ne tudjon élelmet szerezni.

Új birtokosok a Csány, Segedy és Patedicz családok. Katolikusok és luteránusok a lakók. A következő terményeket takarították be a földekről: búza, rozs, kukorica, hajdina, árpa, köles, lencse, tönköly, zab. A Rákóczi-szabadságharc újabb megpróbáltatást jelentett. Pusztítás, pestisjárvány tizedelte a falut. A kuruc csapatok táborhelyének emlékét őrzi a Lóger-hegy dűlőnév a szentbalázsi határban. A szatmári béke után a parasztok erdőirtással, mocsarak lecsapolásával nagy területeket hódítottak meg.

1730-ban Urunk színéváltozása tiszteletére épült kisebb templom. A mait Inkey Boldizsár építette 1781-ben, tornya 1784-ben készült el. (1777-ben az ősi templom már romos volt.)

1848-ban 1101 lakosa volt a községnek. Az 1848-49-es szabadságharcban 23 helybeli lakos állt Kossuth zászlaja alá. Lakói magyarok és katolikusok voltak. Iskolájában télen 75, nyáron 48 tanulót oktattak. Lovat, szarvasmarhát, juhot és kecskét tartottak, tenyésztettek.

A kapitalista fejlődés kevésbé érezte hatását Zalaszentbalázson. 1910-ben már 858-an tudnak írni és olvasni. Téglagyára, gőzmalma és szeszfőzdéje foglalkoztatta a helység lakosait, melyek állandó vagy időszakos munkát adtak. A megélhetés fő forrása a mezőgazdaság volt. A közös gazdaság másik formája is alakult ekkor: méhész szakszövetkezeti csoport. 1965-ben 354 tagja volt a Petőfi Tsz-nek.

## Szociológiai jellemzők

A népesség alakulása az általános tendenciának megfelelően alakult. 1970-re a lakóházak és lakosok száma is csökkent. 1948-ban négy tanteremben hat tanító és egy tanár oktatta, nevelte a gyerekeket. 1959-re nyolc tantermes lett az iskola. Külön hangsúlyozni kell, hogy 1948-ban itt létesült az első Zala megyei diákotthon. A kisebb települések gyermekeit fogadta. Az is feltétlen kiemelendő, hogy 1947-től Zalaszentbalázson már szakrendszerű oktatás volt. 1958-tól bölcsőde is működött a faluban.



*Bölcsőde*



*Bölcsőde – 1966*



*Régi iskolaépület*



*Új iskolaépület*

1963-ban körzeti általános iskola jött létre. Kürtöspusztáról, Börzöncéről minden diák a községbe került, Pölöskefőről és Kacorlacról csak a felső tagozatosok. 1964-ben diákkotthon létesül a pölöskefői, börzönicei és kürtöspusztai gyermekek elhelyezésére. Az 1970-es évek környékén megszűnik a pölöskefői és kacorlakai alsó tagozat, minden diák Zalászentbalázusra jár iskolába. 1975-től Magyarszerdahelyről a felsősök idejárnak. Az oktatás különös, de szükségszerű formája volt a kihelyezett mezőgazdasági technikum osztályuk, akik Zalászentbalázson 1964-65-ös tanévben érettségiztek. 1964-ben új óvoda is létesült a településen.

1960-ban művelődési terem alakult 220 főt befogadó mozival. Könyvtára is lett a falunak. Népkönyvtárát már 1949-ben jelezték a források. 1968-ban új művelődési otthon létesült.<sup>1</sup>

## Építészeti örökség

A Zalászentbalázs központjában álló, műemlék jellegű római katolikus templomot Inkey Boldizsár építtette 1784-ben. A barokk stílusú egyhajós templomban márvány mintázatú fa szószéket, több barokk szobrot és XVIII. századi domborművet csodálhatunk meg.



<sup>1</sup> Dr. Kasza Sándor: Zala Megye Kézikönyve. Budapest, Ceba Kiadó, 1998. 521-523.p.

# SZENTBALÁZS, A TELEPÜLÉS NÉVADÓJA

Szent Balázs (születési ideje ismeretlen – meghalt 316. február 3-án) orvos és püspök volt az örmény Sivas városban (ma Törökországban fekszik). Életéről nagyon keveset tudni.

Püspökké választása után visszavonult egy magányos hegyi barlangba, ahonnan imádkozva vezette népét, tanácsokat osztott és gyógyította a közösséget. A legendák szerint vadállatok őrizték, háziállatok módjára engedelmeskedve neki.

316-ban egy Agricola nevű római helytartó, Licinius császár keresztényüldözési parancsainak eleget téve elfogta és bíróság elé állította a püspököt, akin az oroszlánokból, tigrisekből, medvékből és farkasokból álló derék testőrség sem tudott segíteni. Mivel Balázs hitét nem sikerült megtörni, megkorbácsolták és siralomházba került. Rabsága során rengeteg csodát tett. Vízbefojtás általi halálra ítélték, de végül lefejezték.

Tisztelete már rögtön halála után megkezdődött, a keleti egyházban a 6. századtól, a nyugati egyházban pedig a 9. századtól tisztelik a torokbajok ellen védő szentként.

Ereklyéit Tarantóban, Mainzban, Trierben, Lübeckben, Párizsban és Raguzában őrzik (itt a város védőszentje is lett). Templomok épültek tiszteletére úgy Konstantinápolyban, mint Rómában is.

Mivel egy kínzó torokfájás esetén segített, a késő középkorban a tizennégy segítőszent közé sorolták. A Balázs-áldás mindmáig élő liturgikus szokása csak a 16. században keletkezett és a 17. században nyomtatták ki a *Rituale Romanum* (Római Szerartáskönyv) függelékében.

Balázst rendszerint püspöki öltözetben vagy palástban ábrázolják; pásztorbottal és keresztbe illesztett gyertyákkal; sertésfajjal és gerebennel (emlékezésül arra a vaskampóra, mellyel a legenda szerint kínozta alkalmával a testét tépték).

Általában gégedaganatok, vérzések, kelések, hólyagbetegségek, pestis és fogfájás esetében imádkoztak és imádkoznak segítségért. Emiatt az orvosok védőszentje. Továbbá védőszentje a takácsoknak, a szélmolnároknak és a fúvós muzsikuskoknak is. Időjelző szentként is tisztelik: ünnepének ideje a tél végét és a veszedelmes viharokat jelzi. Ugyanakkor az állatok oltalmazójaként is tisztelik, mint aki távol tartja a farkasokat a nyájuktól.

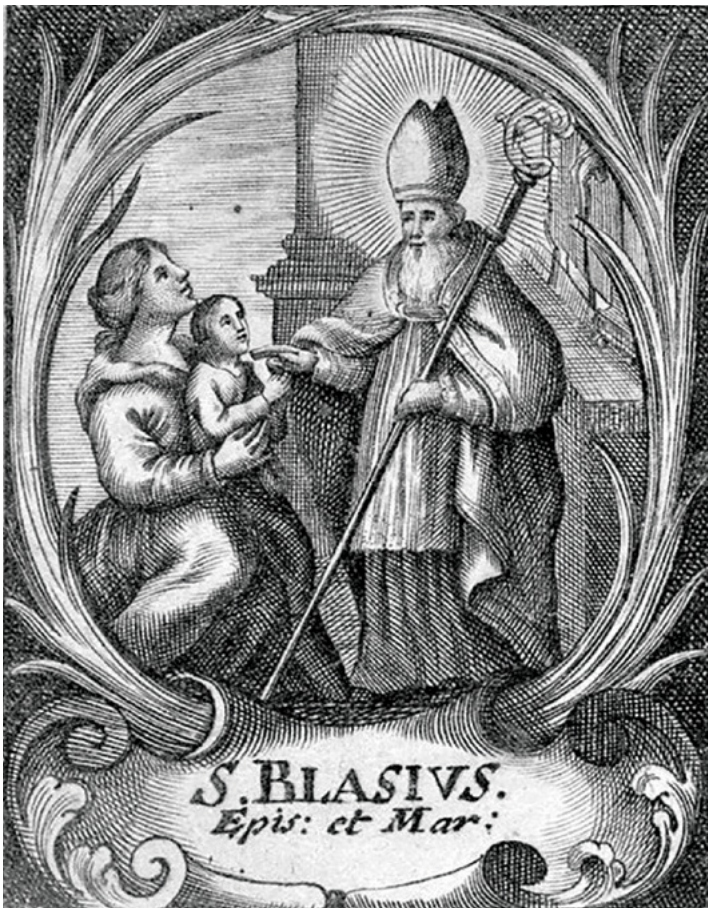
Szent Balázs ünnepét február 3-án tartják, a katolikus egyházban ekkor végzik a balázsolást.

Szent Balázs életéhez számos csoda és legenda fűződik.

A legenda szerint egy napon rémült anya sietett Szent Balázshoz, mert fia egy torkán akadt halszállkától fuldokolt. A szent megáldotta a fiút (egy másik változat szerint eltávolította a szállkát), és így megmentette a haláltól.

Egy másik alkalommal, amikor a bíró elől visszakísérték cellájába, úgy segített egy asszonyon, hogy visszaadta sertését, amelyet farkas rabolt el. Az asszony hálából ajándékot hozott neki; húst, kenyeret és gyertyát, mire Balázs megáldotta őt.

Kivégzéséhez is legenda fűződik: Agricola helytartó először vízbefojtás általi halálra ítélte és abba a tóba kellett volna vetni őt, amelybe korábban keresztény asszonyokat fojtottak, mert beleszórták a helytartó házi isteneit a tóba. A bölcs csodatévő akkor a következőt tette: a partra érve rövid áldást adott a számára halált jelentő tóra, aztán a vízen járva a tó közepéig sétált. Ott megfordult, és barátságosan fölszólította bíráit, hogy saját isteneikbe vetett hitük bizonyosságául kövessék őt a vízen járva. Hatvanöt férfi elfogadta a kihívást, és mind a vízbe fulladt.<sup>2</sup>



2 <https://archiv.katolikus.hu/szentek/0203.html>

# ZALASZENTBALÁZSI PLÉBÁNIA TÖRTÉNETE

A zalaszentbalázi plébánia történetét Kiss István esperes (1878. július 30.-1954. november 27.) írta meg, aki Zalaszentbalázson volt plébános 1910-1935-ig.

1934-ben a templom 150 éves fennállását követően jutott elhatározásra, hogy megírja a plébánia történetét. Magát a történetet három részre osztotta, az első része a kezdetektől a XVI. század végéig, amikor a törökdúlás annyi sok plébániával együtt a zalaszentbalázi plébániát is elpusztította. Második részben az átmeneti korszakot, vagyis a XVII. század elejétől 1788-ig vizsgálta. Harmadik részben 1788-tól a XX. század elejéig történt egyházközösséget mutatja be.

A plébánia első szakaszából nagyon kevés írott anyag maradt meg az utóknak, csak a XIV. század elejéről van biztos adatunk a zalaszentbalázi plébániáról, a pápai tizedlajstromok szerint.

Zalaszentbalázs kedvező fekvésénél fogva is eléggé jelentős lehetett az őt környező helységek között, a település gazdag volt a természeti szépségekben. Ebben az időben több folyó öntözte határait, amelyeken vízimalmok jártak. A községen pedig országút (unamagnavia) húzódott keresztül, érintve Magyarszerdahelyt és Hahót községet. Így érthető, hogy terményben gazdag település volt, továbbá az is, hogy ez az út adta meg Zalaszentbalázs község jelentőségét. Magyarszerdahely a török világ előtt szintén plébánia volt, és amint mutatja, vásároszó hely.

**Török világ:** a XVI. század második felében rohamosan közeledett a török veszedelem. Kanizsa elfoglalásával az egész Zala völgye, így a zalaszentbalázi plébánia is török uralom alá került. A törökök mindent feldúltak, a népet a kanizsai várhoz munkára hajtották, a templomokat lerombolták és az alkalmas anyagokat a vár erősítésére használták fel. Az egykori magas mezőgazdasági kultúra eltűnt, vele együtt a közösség is megszűnt.

**Átmeneti időszak:** 1690. április 13-án, 90 évi szenvedés után a térség felszabadult. Elkezdtek a plébániák visszaépítését. Első körben a hahóti plébániát állítottak újra vissza. Első fiókközség Zalaszentbalázs, az anyaegyháztól egy órányira. Temploma a toronnyal együtt szilárd anyagból épült a hívek költségén Szent Balázs vértanú tiszteletére.

**1788-tól napjainkig:** 1788. július havában hivatalosan megalakult a zalaszentbalázi plébánia Börzönce és Pölöskefő fiókközségekkel, a magyarszerdahelyi helyi káplánság 1803. május 10-én Bocska és Kacorlak fiókközségekkel. Azonban Magyarszerdahelyen a helyi káplánság felállítása csak papíron történt meg, ennek oka a lakáshiány volt.

1911. május hava igen emlékezetes a zalaszentbalázi hívek között, mert ekkor volt emberemlékezet óta először bérmálás Zalaszentbalázson.



A XX. század elején a községben megvolt a Rózsafüzér – társulat, de a hívek csak maguk között végezték a tevékenységet. 1912. március 31-én a plébános hivatalosan is megalapította a Rózsafüzér közösséget.<sup>3</sup>



*Elsőáldozás (középen Tamás László plébános)*



*Templom misére sétálókkal*

3 <http://real-eod.mtak.hu/2298/1/2.%20Kiss%20istv%C3%A1n%20-%20Zalaszentbal%C3%A1zs%20pl%C3%A9b%C3%A1nia%20%C3%B6rt%C3%A9net.pdf>

# KÖZÖSSÉGI ÉLET, HAGYOMÁNYOK, PROGRAMOK – AZ ELMÚLT TÖBB MINT FÉL ÉVSZÁZAD EMLÉKEI

**Péczely Attila népdalgyűjtései Zalaszentbalázson,  
a közösség tagjaival**

## **Fosztóban is énekelték...**

A Kovácsék pogácsájuk, kum,  
Fincotrugott a kálhába, kum,  
Kit magára, kit postára,  
Kit a Pista tányiógyára, kum!

Szentbalázson kidobolták, kum,  
Hogy a hurkát ne árullák, kum,  
Mer a lányok ollancsalfák,  
Mind a vastagot választják, kum!

Egynek a vékonyagyutott, kum,  
Bíró urhozelszaladott, kum,  
Bíró uram, nem igazság,  
Nekem a vékonyátatták, kum!

*Horváth Jánosné, 54 éves, 1954. augusztus*

## **Pünkösöd alkalmából**

Kiéd szál pünkösdrózsa,  
Kihajlik az útra,  
el akar hervadni,  
Nincs, kileszakajcsa.

Szakaszd le, te Mari,  
Közsd meg bokriétának,  
Tedd a Szabó Pista,  
Pörge kalaptyára.

Bele izs teheti,  
Még is viselheti,  
Az ő lányságáér,  
Szép ifjuságáér.

*Takács Józsefné Kiss Rozália, 57 éves, 1954. augusztus*

## Jól sikerült ifjúsági napot rendeztek Zalaszentbalázson

1959

Zalaszentbalázs termelőszövetkezeti községben a honvéd zenekar hangjaira ébredtek vasárnapra a lakók. A hetekkel azelőtt izgalommal várt ifjúsági nap első köszöntése volt ez az ébresztő. A falu ünneplőben várta az ifjúsági találkozó résztvevőit. A nagygyűlés színhelyén több ezer zalaszentbalázi, s környékbeli ünneplő szorongott.

### Megváltozott a falu arculata...

Darabos elvtárs megemlékezett a magyar nép évszázados küzdelméről, majd kifejezte a magyar nép háláját a szovjet nép felé, mely elhozta számunkra a szabadságot. Beszélt a Horthy-féle elnyomás korszakának magyar ifjúságáról, amikor a paraszt, munkás és cseléd gyereke nem vihette többre apáinál. Részletesen szólt Zalaszentbalázs és környéke helyzetéről, majd bemutatta azt a változást, amely a felszabadulással következett be.

A kultúra áldásaiból Zalaszentbalázs dolgozó népe is részesedett. Mozit, művelődési otthont, iskolát kapott, és gyönyörű kultúrcsoportja van. Zalaszentbalázs népe megtalálta az új utat, melyen parasztságunknak járnia kell, s mely kivezet az évszázados elmaradottságból.

### ...és a fiatalok élete is

Már csak néhány hét választ el bennünket a bécsi Világifjúsági Találkozótól. Ezen a Szovjetunió és a szocialista tábor országainak legjobb fiai mellett megjelennek a kapitalista és az elnyomott országok fiai, leányai. Ifjúságunk is igyekszik méltóképpen felkészülni a találkozóra.

### Vidám hangulat

Délben a Földműves Szövetkezet sátraiba húzódtak az ünneplők a tűző nap elől. Nagy sikere volt a sörnek. Közben egyre-másra érkeztek a látogatók, a szomszéd falvakból felszalagozott kerékpárok, Nagykanizsáról teherautókon. Két óra tájban közel 4000 ember lept el már a sportpályát, ahol színvonalas kultúr – és sportműsorban gyönyörködtek. Az ifjúsági napot reggelig tartó táncmulatsággal fejezték be.

Az ifjúsági napról *szóló cikket a Zalai Hírlap 1959. június 23- i számában lehetett olvasni.*

## Falusiak igazi otthona – Interjú Dr. Gőcze Rezsővel, a művelődési otthon igazgatójával

1960

Zalaszentbalázs község neve jól ismert szerte a megyében. A termelőszövetkezetben dolgozó szorgalmas parasztok, a falut, a földet szerető fiatalok, a közért sokat áldozni kész lakosság – ezt gyönyörű iskolájuk tanúsítja – sokszor szereztek már elévülhetetlen hírnevet falujuknak, becsületet önmaguknak a jelen, s a jövő előtt.

Művelődési otthon, mint kísérleti intézmény, amely nem más, mint a falu felemelkedésének, a paraszti élet formálásának, a kulturális igények kialakításának egyik legfontosabb eszköze. Az újjáépítés előtt álló ódon épület tőszomszédságában beszélgettünk Dr. Gőcze Rezsővel, a művelődési otthonban április óta megtett feladatokról, amelyek megvalósításában szerepet kapott.

Kísérleti év az idej. A tulajdonképpeni erőpróba ideje a közelgő tél lesz majd. No, nem mintha a művelődési otthon máris nem dicsekedhetne nagyon szép eredményekkel.

S a művelődési otthon igazgatója most olyan tényeket sorol, amelyek a megújuló, a felemelkedés útját járó falut nem ismerőnek hihetetlennek tűnnek.

- A nyár kellős közepén, amikor a földeken a legtöbb a munka, megszorítottuk a mozielőadások számát. Korábban szombaton és vasárnap volt előadás, a nyár közepétől minden hét szerdáján is van vetítés. A látogatottság? Minden filmet telt ház előtt játszanak. Zalaszentbalázson természetes dolog lett moziba járni. S így van ez az olvasással is. Vasárnap délelőtt például 75 kötet könyvet kölcsönzött a népkönyvtár.(...)

(...) Termelőszövetkezeti tagok léptek a művelődési otthon vezetőségébe, s rendszeresen összegyűjtötték a falu igényeit. Ennek nyomán bővítették a művelődési otthon helyiségeit a tél folyamán, televíziót vásároltak, s ennek alapján szerveztek színjátszó, kézimunka és táncszakkört. (...)

(...) S amikor arra terelődik a szó, kik a leglelkesebb támogatói a művelődési munkának, nehezen talál szavakat Dr. Gőcze Rezső. Hiszen nehéz lenne most gyorsan számba venni mindazokat, akik élen járók e munkában is. A leglelkesebbeket említi: Gyurkó Károly, a termelőszövetkezet elnöke és Bazsó István brigádvezető a kultúra legodaadóbb munkásai községünkben. Sok más aktivistával együtt nekik, s nem utolsó sorban a termelőszövetkezetnek köszönhető falunk haladása. (...)

(...) Mennyire igaz. S mindez azért van így, mert Zalaszentbalázson érzik, értik a kulturális felemelkedés jelentőségét, s munkájuk eredményeiből szívesen fizetnek is a kultúrát jelentő előadásokért, rendezvényekért, filmekért. Szívesen, örömmel.

*A zalaszentbalázsi közösségi életről szóló cikket a Zalai Hírlap 1960. szeptember 21-i számában lehetett olvasni.*



*Dr. Gőcze Rezső egykori iskolaigazgató (középen)*



*Zalaszentbalázi labdarúgó csapat, 1970-es évek*

## **Labdarúgó Nemzeti Bajnokságban sikerült feljutni – Zalaszentbalázs labdarúgó csapata az NB III-ban**

*1972*

A zalaszentbalázi labdarúgó közösség legfontosabb napja 1972. június 25-e, e napon nyerte meg ugyanis a Zalaszentbalázi TSZ SK a megyei bajnokságot, a községben hosszú ideig tartott az ünneplés. A játékosok, a vezetők, a szurkolók öröme jogos volt, hiszen nem mindennapos bravúrsorozat betetőzését jelentette ez a siker. A szentbalázi focisták ugyanis nem egészen négy esztendő alatt három osztályt „ugrottak” a járási bajnokságból verekedtek fel magukat labdarúgásunk negyedik vonaláig.

*A zalaszentbalázi labdarúgó csapat sikereiről szóló cikket a Zalai Hírlap 1972. július 29- i számában lehetett olvasni.*

## **Egy kis település nagy eredménye – A példa: Zalaszentbalázs**

*1973*

Annyit emlegették, többek között a megyei tanács elnöke is, hogy kíváncsiak letünk: milyen is az a Zalaszentbalázs. Kicsi! Ez volt az első benyomásunk. Tulajdonképpen egyetlen utca az egész község. Ezerháromszázötvenen lakják. De a lelkesedés!

– Lelkesedett a csoda – mondta Gyurkó Károly, a zalaszentbalázi Petőfi Tsz elnöke. Igaz, biztattuk a gyerekeket a sportolásra, hiszen itt is kell a szórakozás, a kikapcsolódás, a testedzés, nemcsak a városban. Mit tud csinálni ünnepnapokon a falusi ember? Elmegy az italboltba vagy a meccsre. Akkor meg inkább a pályára járjanak. Ezek aztán eljártak. Hét-nyolcszázan is buzdították a labdarúgókat, s az eredmény? 1972-ben feljutott a csapat az NB III-ba.

A sportvezetés tudta, hogy ebben az osztályban már magasabbak a követelmények, messzire és sokat kell utazni, továbbá ifjúsági és serdülő csapatot kell szerepeltetni. A vezetőség a felsőbb osztályba való indulást megszakította. Közös téma, közösséget kíván. A labdarúgók mindegyike a tsz-ben dolgozott és kaptak hetente háromszor 2 órás munkaidő kedvezményt. A zalaszentbalázi labdarúgás sikerének hatására, további szakosztályok jöttek létre, megalakult az asztaltenisz és a sakkszakosztály, az iskolában sokan kézilabdáztak, a pedagógusok nagyszerűen gondoskodtak az utánpótlásról. *-volt olvasható a Népsport 1973. október 6-i számában.*

A zalaszentbalázi csapat tagjai az Ajkai Alumínium 5:2 győzelem során: Papp- Fülöp, Csizmadia, Hegedűs – Kovács, Horváth – Gyurkó (Varga), Vékási, Szabó, Vlasics, Pintér, Edző: Zöldvári István



*Zalaszentbalázi futballpálya munkálatai*



*Tűzoltószertár (leventék gyakorlata)*



*Mostani boltépület, régen Hangyabolt*

## Visszaemlékezések és elbeszélések a közösségi életről – Interjúk helyi lakosokkal

2022

### Beke Miklósné tanító, művelődésiház-igazgató, iskolaigazgató, a népdalkör vezetője

1977-ben Szombathelyen tanítóként és ének-zene speciális kollégiumot végeztem. Ekkor Zalában három helyen volt meghirdetve tanítói állás: Gelsén, Batykon és Zalaszentbalázson. Egyiket sem ismertem, így kimentem Szombathelyen a buszmegállóba és megkérdeztem, hova a legegyszerűbb ezek közül eljutni? Így jöttem elsőként Szentbalázásra interjúra, ahol örültek nekem. Dr. Gőcze Rezső bácsi volt az igazgató, rögtön felvett, azt mondta: „Maga kell nekünk, mert tud énekkart és csoportokat vezetni!” Aztán hamarosan itt is mentem férjhez, és itt építkeztünk. Azóta is itt élek.

Életemet meghatározta az iskola és a kulturális tevékenység. Művelődésiház-igazgató lettem azonnal, ahogy itt munkába álltam, és megszerveztük a népdalkört, a citerazenekart. Később kézimunkaszakkört, bábszakkört, bálókat, rendezvényeket is szerveztem. Nagyon élénk kulturális élet volt ekkor a településen.

A **rendszer váltás idején** megszűnt minden, majd utána lassan újjászerveződött. Molnár Mihály akkori polgármester kért fel 1998-ban egy kulturális rendezvény szervezésére, ennek kapcsán összehívtuk a lakosság apraját-nagyját énekelni, és 45-50-en össze is jöttek arra az alkalomra. Mivel a rendezvény után mindenki szerette volna a folytatást, így 1998-ban **megalakult a Zalaszentbalázi Népdalkör**, mely azóta működik. Jövőre lesz a 25 éves jubileumunk. A megalakulás óta sokan kiöregedtek, meghaltak, fiatalok nemigen jönnek, így jelenleg 17 fővel működünk. Mára teljesen más lett a kulturális élet. A fénykorunk a korai években volt: sok helyre eljutottunk Rómától, Bécsen, Prágán, Kassán keresztül egészen Erdélyig, de a mai napig meghatározói vagyunk a falu kulturális életének.

Baráti kapcsolatokat ápolunk ma is szlovéniai kulturális csoportokkal, megyei népdalkörökkel, a Csesztregi Pávakörrel, környékbeli művészeti csoportokkal. Sok aranyminősítésünk van, kétszeres aranypáva díjasok vagyunk, idén elnyertük a „Nyugdíjas ki mit tud” országos döntőjén a kiemelt arany minősítést.

**Bekapcsolódunk a falu számos rendezvényébe is.** A Szent Balázs nap a népdalkör rendezvénye. Testvértelepülésünk a Somogy megyei Szentbalázs, egyik éven mi megyünk hozzájuk, következő éven mi fogadjuk őket. A farsanghoz is csatlakozunk. A farsang ünneplése időszakonként hol nagyobb, hol kisebb érdeklődés mellett zajlik. Március 15-éről az iskola mellett a falu is megemlékezik. Aztán jön a pünkösöd, a falunap, az idősek napja, a májusfaállítás. Szokás volt a májusfaállítás sokáig. A legények állították, amit utána egy multság alkalmával kellett kitáncolni. Most már inkább a presszónál állítanak májusfát, házaknál nem. Utána jön a búcsú. A Szent Orbán napi hegyi búcsút nem

májusban, hanem nyáron tartották, mivel nehéz volt feljutni a hegyre rossz időben. A búcsúnak megadták a módját, felléptek kulturális csoportok, volt fagyizó, ringlis, búcsús sátor. Mára érdeklődés hiányában hegyhátak találkozájává alakult. Ősszel jön a szüreti multság, majd a karácsony. Szenteste a népdalkör énekel az éjféli misén a templomban.

**A közösségi élet jelenleg** a kultúrház keretein belül működik. A faluban a mi népdalkörünkön kívül van a Zalaszentbalázi Vasas Nótaklub, ami egy férficsoport. Nótákat énekelnek, gyakran részt vesznek helyi és környékbeli rendezvényeken is. „Szép Zalában születtem” címmel rendszeresen népdalversenyt szerveztünk az egész megye részvételével, azonban két éve már nem tudják az iskolában megszervezni a pandémia miatt. Jelenleg két néptáncscsoport működik, egy kiscsoport és egy haladó csoport. Jó eredményeket érnek el. A helyi gyermekekért létrehozott alapítvány pályázat segítségével fellépőruhákkal támogatta őket. Működik a településen a Zalaszentbalázi Fiatalok Egyesülete, ők rendezik például a Mikulás-ünnepséget.

A régi hagyományos családi összejövetelek, a munka vagy az ünnepek kapcsán már nem jellemzőek. A régi hagyományok, szokások a népdalokban élnek.

**Még emlékszem a régi szokásokra.** Mikor nem volt villany, tollfosztásra, kukorica-fosztásra gyűltek össze télen az emberek, háztól-házig mentek. Az asszonyok fosztották a tollat, a férfiak énekeltek, citeráztak, közben mentek a mesélések, sok népdal született ekkor. Esténként gyertyával világítottak, és hogy összejöttek, más háznál nem fogyott a gyertya. Éjfélíg tartott a munka, éjfélkor megvendégelték egymást: aszalt gyümölcsöt főztek, azt kínálták fel. Módosabb helyeken kocsonyával kínáltak. A férfiak a pálinkával megadták a hangulatot, volt ahol még tánc is kerekedett.

A disznótor hagyománya sokáig élt, de 5-6 éve már nincsenek állatok. A disznóvágás időszaka november végétől február végéig tartott, mivel nem volt hűtőszekrény. A munka kora reggel kezdődött, majd reggelire sült máj készült. Ebédre, vagy amikor elkészült, disznótoros káposzta főtt friss húsból, ezen kívül pecsenyét kínáltak, jó fokhagymásan. Közben nem feledkeztek meg a pálinkáról és borról sem. A húst lesütötték, zsírba rakták, illetve felfüstölték, így tartósították. A hagyományos disznótoros vacsora hurka, véres-, májas- és kukoricadarás hurka, és pecsenye volt. Az este beszélgetéssel, dínomdánommal és táncsal zárult, majd másnap folytatták a munkát. Az apósom volt a kinevezett böllér a faluban. Nem szokott korán hazaérni, akkor is kissé kaptosán. A beszélgetés éjfélíg is eltartott, megadták a módját.

**Dr. Gőcze Rezső bácsi az iskola egykori igazgatója** meghatározó személy volt a falu életében. Támogatta, pártolta a kultúrát, azon igyekezett, hogy minél színesebb legyen a kulturális élet Zalaszentbalázson. Közreműködésével a 60-as 70-es években a falu ezen a téren kiemelkedő volt:



*Tollfosztás*





*Szüreti felvonulás*



*Disznópörzsölés*

működött helyi néptáncsoport, népdalkör, fúvószenekar, hegedűn is játszottak. Amikor Zalaszentbalázusra kerültem 1977-ben, Dr. Gőcze Rezső bácsi még néhány évig aktívan dolgozott, ösztönzésére és irányításával szerveztük újjá a pávakört, citerazenekart alakítottunk, akik önállóan is zenéltek és minket is kísérték. Ekkor újra pezsgő kulturális élettel büszkélkedhettünk. Később a citerazenekar sajnos megszűnt, a tagjai idősek voltak, sorban elmentek néhány év alatt. A citerákat a helybeli Magyar Pista bácsi készítette. Dr. Gőcze Rezső 1982-ben ment nyugdíjba.

A népdalkör életében voltak meghatározó asszonyok az évek során. Csösze Mariska néni, Török Mariska néni, Zsuzsi néni, Irma néni, Mariska néni, akikre szívesen emlékszem. A népdaltanulás során volt, amikor mi tanultunk tőlük, olyan versszakokat, sorokat ismertek, amit mi nem. Ők valóban őrizték a népdalkincset. Településünkön gyűjtött népdalokat Baráth Béla bácsi. Horváth Károly, a híres népdalgyűjtő is többször járt nálunk és gyűjtötte itt is a népdalokat. Kerecsenyi Edit a zalaszentbalázsi népviseletet mutatta be nekünk.

## Gyurkó Zoltán, Zalaszentbalázs labdarúgója

**Zalaszentbalázs futball története** azzal kezdődött, hogy amikor a középiskolában végeztem, akkor jómagam és az osztálytársaim közül többen is kijöttek ide focizni és szép lassan hagyomány lett a sport. Hamarosan felkerültünk a megyébe, a megyeit megnyertünk, majd felkerültünk az NB III-ba. Volt az átszervezés abban az időben. Három megyének volt egy NB III-as osztálya, ez a három megye Zala, Vas, Veszprém, ez volt az NB III – Nyugati csoportja. A település életének labdarúgásban a csúcspontja volt, hogy a kiesést követően az Olajbányász játékosai elmentek. Nagyszerű edzőink is voltak: a Zöldvári Pista, Mihalecz Bódi bácsi.

**Sokat köszönhetünk a helyi tsz-nek**, hogy felkarolta és támogatta sportot. Apám volt a tsz-elnök és sokat segített a csapatnak. A focisták egyharmada ott dolgozott a cégnél, és eljöhetek munkaidőben edzésre, mikor már felkerültünk NB III-ba. Az összes játékos ez időben a tsz dolgozója volt, heti három alkalommal kaptunk munkaidő kedvezményt, amely 2 óra volt alkalmanként.

**Sokat köszönhattünk a nagykanizsai Olajbányász csapatának**, ahonnan sokan jöttek idősebb játékosok, és támogatták az itteni fiatalokat. Alkalmanként 5–6 ember jött ki. A foci összehozta a generációkat, nálunk voltak 16 éves, az Olajbányász csapatában 35 éves játékosok is, akik segítettek, támogatták egymást. Nagyon jó kapcsolat alakult ki velük. Nagyon sok jó játékos alkotta a közösséget, mint pl. Takács Janika, Lukácsi Laci, Németh, Martinkovics.

**Fantasztikus közönségünk volt**, akiknek szintén sokat köszönhattuk. Olyan szurkológárdánk volt, akik mindenhova elkísértek bennünket külön buszjárárral. Nagy megbecsülésben volt részünk, rendszeresen megvendégeltek bennünket. Az NB III-ban szerepelni nem járt pénzjuttatással, a közönség azonban számos formában támogatott bennünket. Ha edzés volt télen, és hegynek jöttünk hazafelé, útközben valaki mindig meghívott bennünket vacsorára, aztán úgy jöttünk utána az öltözőbe vissza. Volt, hogy Répcelakon fociztunk, hazafelé Keszthelyen keresztüljöttünk, ahol a halászcserdjában vártak bennünket és megvendégeltek. Jó barátságok alakultak ki.

**Nagyon jó közösségi élet szerveződött** nem csak a csapaton és a focin belül, de az egész faluban és a térségben is. Jó kapcsolat alakult ki a helyiekkel is. Sportbálokat és egyéb rendezvényeket szerveztek, kirándulásokat a focisták és a közönség részvételével. Eseményekre meghívtak híres focistákat, így például a válogatottól Mészöly Kálmánt. Helyi rendezvényekbe bekapcsolódtunk, szüreti bálókba és más falusi rendezvényekbe. Kiutaztunk Jugoszláviába játszani, majd az ottaniak jöttek búcsúra ide a faluba. Én Zalaszentbalázson építkeztem, edzés után jött hozzám az egész csapat segíteni, majd a munka végeztével, este 10 óra után mentünk át Zalakarosra éjszakai fürdőzésre. Hét játékos is zalaszentbalázsi lányt vett el feleségül, ezen keresztül is kötődött a csapat a falu közösségéhez. Nagyon jól együttműködtünk Magyarszerdahellyel, Pölöskefővel, a környező településekkel, segítettek egymást, edzőmeccseket szerveztünk.

**Nemzetközi kapcsolatot** ápolunk a szlovénokkal és Dobronakon játszottunk nagyszerű mérkőzést a Brazda csapatával. A hazaiaknak nem ez volt az első nemzetközi mérkőzésük, viszont nekünk, zalaszentbalázsiaknak igen. Amérkőzés nagy érdeklődés mellett került megrendezésre. A Brazda csapata rendszeresen kitűnően szerepelt a nemzetközi mérkőzéseken, azonban kifogtunk rajtuk.

Már első félidőben érződött, hogy ez a mérkőzés nyerhető, sokkal jobb volt a játéknak taktikája, mint az ellenfél. Az első félidő végén 2:1-es vezetéssel fordultunk a második félidőre, a Brazda csapatának még sikerült egyenlíteni, azonban Gál vezérletével berámoltunk még 2 gólt, és így 4:2-re megnyertük a mérkőzést.

**Egy nagyszerű NB III-as mérkőzés volt, mely a Népsport 1973. november 20-i számában is megjelent.**

**Z.TSZSK – Alumínium 5:2 (2:0)**

Zalaszentbalázs, jv. Zavár,

Z.TSZSK: Papp – Fülöp, Csizmadia, Hegedűs – Kovács, Horváth – Gyurkó (Varga), Vékási, Szabó, Vlasics, Pintér, Edző: Zöldvári István

Alumínium: Nagylaki – Duralla, Dalnoki, Gyüre – Nemes, Zsidó – Dragodán (Halter), Brezánszky, Nagy, Csíkhon, Turi (Paternics), Edző: Csabai Lajos

Góllal kezdett a zalai együttes. Nagylaki szögletre ejtette a labdát, a beívelésnél a kapus Hegedűs elé ütötte, aki közelről biztosan lőtt a sarokba, 1:0. Támadott az Alumínium, több jó helyzet maradt kihasználatlanul. Mégis a hazaiak szereztek újabb gólt. Dalnoki és Vékási közül a labda a csatár elé pattant, aki a kifutó Nagylaki felett kapura ívelt. Duralla kézzel mentett. A megítélt büntetőt Kovács értékesítette 2:0. Továbbra is az ajkaiak kezdeményeztek, de gólt nem tudtak elérni. Szünet után egy beadás Nagylakiról a kapufára pattant, a lehulló labdát két védő közül Pintér fejelte a hálóba 3:0. Az 58. percben formás Alu támadás végén zsidó beadását Brezánszky fejjel küldte a kapuba 3:1. Ismét az ajkai akciók következtek, szintén eredmény nélkül. A 83. percben Vékásit Zsidó szerelte, a játékvezető 11-est ítél! Kovács a jobb sarokba lőtt 4:1. Két perccel később Pintér 30 méteres lövése Nagylaki lába között jutott a hálóba 5:1! Ismét két perc telt el, s szépített az Alumínium. Duralla lövése kapufáról vágódott be, 5:2. A mélyen tudása alatt játszó ajkaiak ellen a határtalan lelkesedéssel küzdve megérdemelten győztünk. Gólszerzők: Kovács 2, Pintér 2, Hegedűs illetve Brezányszky, Duralla. Jók: Papp, Csizmadia, Pintér illetve az Aluból senki nem játszott átlagon felül.

## Hencsei Margit, polgármester

Születésem óta Zalaszentbalázson élek, itt voltam óvodás és itt jártam iskolába. Gyermekeim is itt nőttek fel, és boldog vagyok, hogy a két unokám is a szentbalázsi óvodába jár.

2013 óta vagyok a település polgármestere.

Szívesen emlékszem vissza gyermekkoromra. Mai szemmel nézve szegénység volt. Ha valaki kapott egy labdát, azzal öten-hatan labdázunk, mogyoróvesszőből hajtottuk a hullahopp karikát, ha találtunk egy darab kötelet, ugróköteleztünk, kifeszített madzagon át magasat ugrottunk. Szabadok voltunk, jártuk a hegyet-völgyet, de korán megtanítottak bennünket dolgozni is.

A régmúlt életformája és a szokások átalakultak vagy megszűntek. A régi időkben a szükségszerűség összehozta az embereket és ez formálta a közösségi életet.



*Esküvői kép 1960-ból*



*Lakodalmi menet*

*Ravatal háznál**Halottas menet*

Sok családi esemény zajlott kisebb-nagyobb közösség segítségével, támogatásával. Ilyenek voltak pl. a lakodalom, a temetés, disznóölés, tollfosztás. A lakodalomra a lakodalmos háznál már hétfőn elkezdődött a készülődés, a rokon és szomszédasszonyok sütötték, főzték a lakodalmi menüt. Szokás volt, hogy a meghívottak vittek a lakodalmos házhoz tyúkot, tojást, tejfölt, túrót, amit felhasználtak a lakodalmi ételekhez. A fiatal pár gyalog ment a templomi esküvőre, hosszú menetben követte őket a násznép. Vacsorakor megjelentek az utcán a leselkedők, akiket illet megkínálni.

Halálozás esetén az elhunytat otthon ravatalozták fel, este a falubeliek virrasztottak, a halottas háznál imádkoztak az elhunytért. A sírt is a rokonok, ismerősök ásták és ők hantolták el az elhunytat.

Jelentős esemény volt a falu életében a búcsú. Búcsúra mindenkihez érkeztek vendégek, a távolabbi falvakból is. Emlékszem, a szomszédunkba lovaskocsival érkeztek a rokonok a három faluval odébb lévő lakóhelyükről. Nagy búcsúk voltak Szentbalázson. Búcsús sátrakkal volt tele az utca mindkét oldala a plébánia és az önkormányzati épülettől nagyon hosszan, és a falu népe özönlött a sátrak közt. Persze, alig volt autós forgalom.

Vasárnap senki nem dolgozott. Szinte kivétel nélkül mindenki járt misére. Vasárnaponként kettő mise volt, 8 órakor kismise, 10 órakor nagymise. Abban az időben még jellemzőek voltak a többgenerációs családok, így váltva mindenki el tudott menni misére, és az ebéd is időben elkészült. Amikor gyerekek voltunk, a könyvtár vasárnap délelőtt a kismise után kinyitott. Úgy mentünk misére, hogy vittük magunkkal a könyvtári könyveket, és mise után mentünk a könyvtárba könyvet cserélni.

Vasárnap az ebéd általában húisleves, főtt hús valamilyen mártással, pörkölt vagy paprikás, illetve sült hús volt csirkeből vagy tyúkból tört krumplicsaládval vagy nokedlivel. Disznóhús ritkábban került az asztalra. Mivel nem volt fagyasztóláda, disznóöléskor a húsokat lesütötték, füstölték vagy feldolgozták kolbásznak. Így friss disznóhús jobbára a disznóölések időszakában volt.

A vasárnapi ebéd után a környékbeli idősebb nénik vitték a kis sámlijukat, és hol itt, hol ott, valamelyik ház udvarán leültek beszélgetni. A férfiak meccsre jártak. A futballmeccs meghatározója volt a falu közösségi életének, egy-egy meccsen többszáz ember szurkolt a csapatnak.

Valláshoz kötődő hagyományok is voltak a faluban.

Gyerekkoromból emlékszem még, hogy aprószentekkor jártak a férfiak korbácsolni. Mi, gyerekek, elbújtunk, mert féltünk a korbácsolástól.

Húsvéthétfőn a lányos házakhoz mentek a fiúk, férfiak locsolni. Talán ez a hagyomány maradt fenn a legjobban.

Húshagyókedden nagy hagyománya volt a maszkázásnak. Ekkor mindenféle ruhákba és álarcba öltöztek a gyerekek és felnőttek is, és házról házra jártak. Akkor sikerült jól, ha nem ismerték fel a maszkát. A háziak megkínálták a maszkákat fánkkal, borral és pálinkával. A sokadik kínálás után már jó hangulatban járták a házakat.

A tollfosztás és a disznóölés téli elfoglaltság volt. Mi, gyerekek, szerettük a tollfosztást, mert csendben hallgathattuk a felnőttek érdekes történeteit, és késő éjszakáig fennmaradhattunk. Nem lehetett járkálni, mert az ajtónyitásra elszállt a puha toll az asztalról. Bármilyen későig húzódtott is a munka, a végén mindig ettek, ittak. Emlékszem, nálunk lesütött húst szoktak enni, pogácsa is volt mindig.

Serdülő lány koromban nagy divat volt a májusfaállítás. Lehet, hogy korábban is, de arról nincsenek emlékeim. Nagyon vártuk, hogy kinek állítanak májusfát, mert azt ki kellett táncolni. Azért az is hozzátartozik ehhez, hogy nem minden család engedhette meg magának, hogy 30-40 főt meghívjon és vendégül lásson a májusfatáncolásra, és volt bizony, hogy egy reggelre egyszerűen kivették a májusfát és eltüntették.

Az 1960-as években, 70-es évek elején nagyon jól működő színjátszókör volt a faluban. Színvonalas, színpados nagyterem állt rendelkezésükre, mert közben elkészült a kultúrház, melyben hetente mozivetítés is volt.

Szívesen emlékszem vissza egy iskolai hagyományra. Minden év szeptemberében az egész iskola, 12 osztály (akkor még felső tagozatban párhuzamos osztályok voltak) kirándult a Kisfolyási lagra. Évtizedeken keresztül ápolta az iskola ezt a hagyományát. Reggel gyalog indulunk osztályonként, vittük magunkkal a főzéshez szükséges kellékeket és alapanyagokat. Útközben akadályversenyek tarkították a gyaloglást, versenyben álltak egymással az osztályok. A Kisfolyási lapon minden osztály paprikás krumplit főzött, amit aztán megettünk. Délután a közeli erdőben számháborút játszottunk, és késő délután gyalogoltunk haza.



*Kastélytető bontása*



*Épülő kultúrház, 1960-as évek*

Kifejezetten szentbalázsi népviseletet, sem hímzésmintát, jellegzetes ruhadarabot nem ismerek. Néhány érdekes nevű ételt érdemes megemlíteni, amit akkoriban minden család főzött, ezeket csak a környékünkön hívták így: barátfüle, stercgánica, mácsik, nyekkens, prósza, laska.

A falusi életforma változásával a régi hagyományos közösségi élet átalakult vagy megszűnt. Sokat teszünk azért, hogy ne merüljön feledésbe néhány szép hagyomány és igyekszünk újakat is teremteni.

Évek óta maszkázunk, a régihez képest annyi változtatással, hogy a házakhoz nem megyünk be. Általában 40-50 fő vesz részt ebben a mókában.

A szüreti felvonulás hagyományát is felelevenítettük, több éven át sikeres rendezvény volt. Sajnos a főútvonal nagy járműforgalma miatt elég balesetveszélyes, hiába kísér bennünket rendőrautó. A kultúrháznál szőlőlöpés is van, csősz vigyázza a szőlőt. Azt tapasztaljuk, hogy a gyerekeknek tetszenek ezek a rendezvények.

A régi fotókból összeállított kiállítás is azt a célt szolgálta, hogy megőrizzük múltunk darabkáit, emlékeit.

Sok önkormányzati rendezvényünk több éves múltra tekint vissza, így pl. a hegyi búcsú, falunap, szüreti multság, adventi készülődés, falukarácsony. Úgy vélem, a közösségi élet szervezése fontos feladata az önkormányzatnak.

## **Horváth Gyula, tsz-elnök, a nótakör egykori tagja**

A vidéki élet olyan, mint egy folyó, csak az a kérdés, hogy hol merítsek bele, és milyen mélyen? A vidéki élet teljesen más volt a '45 előtti világban, más volt a kommunizmusban és ma is más. A vidék szolgáltatta az élelmiszert, a földeket művelték az emberek. Egyrészt a piacra termeltek, ill. a saját élelmiszer ellátásra termeltek. A kiskertek, zártkertek, szántóföldek művelése változott a technológia fejlődésével is. Míg más országokban géppel, nálunk tehenekkel szántottak, nagy kötényből vetettek. Géppel csépöltek, nálunk lovak taposták ki a szemeket. A parasztok életét a feladatuk határozta meg. A parasztok között is volt különbség, más volt az életük. A summás és a gazdag között volt a cselédség. Mi cselédek voltunk, apám bognár volt.

A cselédélet: 3-4 óra felé kongattak, felkeltek, dolgoztak, ökrökkel szántottak. (...) A cselédházban volt a füstös konyha, mind a négy sarkában egy-egy ajtó, egy-egy szoba, egy-egy család. Kinn középen volt egy tüzelőhely-féle, fölötte egy nagyon széles, mindig szűkülő kémény. Itt tüzeltek, a hosszú magas kémény kihúzta a füstöt. Ott élt négy család. Nagyon réteges volt a vidéki nép és a vidéki élet. '45 után annyiból változott, hogy nem voltak rétegek, hanem besöpördtek mind a tsz-be.

Ami érdekes volt, hogy az emberek találkoztak. Ma már nem találkoznak, most úgy vannak, mint a városban. Akkor naponta együtt voltunk, vagy összejártunk, ma évekgig nem látjuk egymást, egymás házát belülről, mert nem megyünk.

Ami a társaságot összetartotta, például a disznóvágás olyan volt. Ekkor a rokonok, szomszédok, barátok megjelentek, volt vacsora. Vagy akik libákat tenyésztettek, volt tollfosztás, összejöttek, iszogattak.

Amikor együtt voltak, az a hegy, a hegyi élet volt. Az volt a fő szórakozóhely a vidéki embernek. Ott főzögettek, iszogattak. Össze-összejöttek vasárnap, aztán ott elváltak, beszélgettek, főztek, nótáztak is. Ez volt egy társasági élet. Hazafelé is nótáztak, hegyi nótákat, míg hazaértek, elmondták a magukét.

A másik érdekesség a gyalogút. Ma nincs gyalogút, ma autó van. A gyalogút annyiból érdekes, hogy azon közlekedtünk, és sokszor nem egyedül. És amikor azon hárman-négyen összejöttek, a gyalogút végéig beszélgettek. Tehát volt kontaktus az emberek között.

Ami még volt, az a futball. Minden faluban volt focicsapat, a szomszédos községek összejöttek, bizonyos szintjén a meccsnek egymást elverték. Anélkül nem volt futballmeccs, hogy egymást ne szidták volna össze. Vasárnap már mindenki készült, hogy megy le a pályára.

Korábban nem volt tévé. Az iskolások és a felnőttek is színpadot alakítottak, be-tanultak egy-egy színdarabot és arra mindenki elment. Ez volt egy kulturális-közösségi élet. Volt férfikórus és leánykórus, és volt tánckar is.

A lányok egymásba kapaszkodva sétáltak a faluban. Amikor gyerek voltam, mi még rongylabdával és kifutósdit játszottunk. A faluban nem volt ekkora közlekedés és ezt a játékot az utcán végeztük. Az utca játéktér volt.

Én az állami gazdaságban dolgoztam, utána a járason, rengeteg községben voltam, állattenyésztéssel foglalkoztam, utána kimentem én is a tsz-be. Aztán most nyugdíjas vagyok.

A tsz-ben érdekes dolog volt, akinek nagy területe volt, zártkert, szőlője, abból sokat tudtak keresni. Azonkívül a tsz-ben volt a harmados. A harmados azt jelentette, hogy a szénagyűjtésnél, amit a gép lekaszált, össze kellett gyűjteni és összerakni petrencébe, kettő a tsz-é, egy a gazdáé. Az érdekesség az volt, hogy sok esetben az egy a gazdánál nagyobb volt, mint a kettő a tsz-nél.

A háztájiban disznót és malacot tartottak és adtak el. Meg hizómarhákat, növendékmarhákat és tejtejt. Akkor csarnok is volt.

Mindenki építkezett, aztán bontotta le, csinálta a másikat. Sárból volt összerakva a téglá. Nem lehetett kapni cementet, meszet.

A kulturális program az volt, hogy jöttek a vándorszínészek. Később a '60-as '70-es években alakultak a nyugdíjas csoportok, nálunk is 30 fővel. Az hangulatos és jó volt, mert táncoltunk, zenénk volt, beszélgettünk, együtt voltunk. Az ember társaslény, társaság nélkül az élet nem ér semmit.

Ez szépen működött egy darabig, aztán lassan kihaltunk, a fiatalok meg nem jöttek már be.

Én is voltam ebben a nyugdíjas nótakörben, mentünk a szomszéd falvakba. Az hangulatos volt, mert nagy üstben csinálták a pörköltet, volt bor, ittunk, nótáztunk, azok is nótáztak velünk. Aztán ez is leült. Itt négy nótakör volt, aztán eljött az idő, hogy a fellépésen hárman voltak a teremben. Aztán a végén az ember a saját kedvére nótázott. Pedig betanultunk igazi régi magyar nótákat. Sokszor, ha fáj a lábam nem nyugtatót veszek be, hanem egyet nótáztatok.

Öregek napja is volt nemrég, volt itt a Vasas Nótakör, annak és is tagja voltam. Van népdalkör is, az öregek napján is felléptek.

Találkozási hely volt a kocsmá. Fiatalon kocsmában sakkoztunk, kocsmában kártyáztunk, kocsmában rexeztünk, majdnem minden asztalnál. Szerettem sakkozni. Nem rúgtunk be, az volt a lényeg, hogy együtt legyünk. Most a kocsmában nincs senki. Nem megyek át a presszóba, hogy nézzem az eladót.

A tollfosztás hogyan működött? Elmondom én. Nálunk is volt tollfosztás, volt egypár libánk. Volt egy kis hegyem, amiben merlot szőlő volt, abból hazahoztam egy demizson bort. A merlot nagyon finom, egy kicsit lágy, és nem volt kiforrva, mert magas volt a cukortartalma. Az asszonyok fosztották a tollat, én lefeküdtem és egyszer csak hallottam, hogy akkora nótázás megy! Szóval így zajlott le a tollfosztás. Bor,- iszogattak,- mindig hangosabbak lettek. Volt, hogy 2 óráig is eltartott, attól függ, hogy milyen volt a hangulat.

## **Horváth Gyuláné, bölcsődei dajka, a közösségi élet egykori szervezője, résztvevője**

Akkor a közösségi élet egészen más volt, mint most, most egy kicsit érdektelenné vált. Én bölcsődében dolgoztam, nagyon szerettem a szakmámat. De a közösségi életben is részt vettem.

Mi még fiatal házások voltunk a '60-as évek után, szakkör mindig működött a faluban, előbb hímző szakkör, aztán most egészen a covidig horgoló szakkörbe jártunk, ahol 10-12-en jól éreztük magunkat. Férfiaknak nem volt ilyen. Idősek klubjába évtizedekig jártunk. Énekarban együtt énekeltünk az urammal, énekarunk volt.

Jött a napközi otthonos nyugdíjas klub, napközben ott vetélkedőket, beszélgetéseket szerveztünk.

A '40-es években nekünk akkor már a gyerekkorunk a közösségben zajlott. A gyerekkorunk úgy telt, hogy közösen játszottunk, közösséget alkottunk. A fizikális jelenlétre szükség lenne. A gépekkel nem lehet helyettesíteni a kontaktust. Összetartó volt a falusi közösség, eljártunk bálokba, a fiataloktól az idősekig mindenki ott volt. Megyei futballcsapatunk volt. Maszkázás volt, örültünk neki, hogy jönnek a maszkák, készültünk. Működött is nagyon sokáig, a covidig. Beöltöztek és mentek körbe a faluba, 50-60-an mentek. Szüreti felvonulás is volt, mentünk kocsikkal, mint énekkarosok. Sokan álltak kinn a kiskertajtókban, hogy megnézzenek bennünket.



# KÖZÖSSÉGI HELYSZÍNEK

## Könyvtár

8772 Zalaszentbalázs, Kossuth u. 92.

Könyvtárosok: Koszorúné Szigeti Szilvia, Bari Istvánné Anita

Nyitvatartás: kedd: 15.00–18.00, csütörtök: 12.00–15.00

A könyvtár Zalaszentbalázs Önkormányzata és a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár együttműködési megállapodása alapján működik. Ellátó könyvtára a Halis István Városi Könyvtár Nagykanizsán.

Feladatai: kulturális szolgáltatás; nyilvános könyvtári ellátás biztosítása, kulturális örökség védelme, helyi közművelődési tevékenység támogatása

Könyvtári szolgáltatások: **kölcsönzés**, helyben használat, információszolgáltatás, kulturális **közösségi rendezvények**, számítógép használat, internet elérés, **fénymásolás**, **fotózás**, **könyvtárközi kölcsönzés** támogatása.

## Zalaszentbalázi közösségi színtér

8772 Zalaszentbalázs, Kossuth u. 92.

A helyi lakosság rendszeres vagy alkalmi közművelődési tevékenységének, a lakosság önszerveződő közösségeinek támogatása érdekében önkormányzati fenntartásban, alapján működik.

A közösségi színtér szervezésében évente több rendezvényt tartunk a kultúrházban. Ilyen pl.: idősök napja, szüreti multság, adventi készülődés, zenés szüreti must-mustra, Mikulás-ünnepség, falukarácsony, bűnmegelőzési, közbiztonságot javító program, dalostalálkozók.

Helyet biztosít a Népdalkör Egyesület és a Vasasok (klub) számára a heti rendszerességgel megtartott próbához, itt tartja összejöveteleit a Nyugdíjas klub és a horgolósza-kör is. Családi rendezvények megtartására is van lehetőség.

# ZALASZENTBALÁZS CIVIL SZERVEZETEK

## **Zalaszentbalázi Népdalkör Egyesület**

(kulturális)

8772 Zalaszentbalázs, Kossuth út 92.

Képviselő: Beke Miklósné

A népi hagyományok ápolása, fenntartása, népdalok megőrzése a jövő nemzedékének.

## **Zalaszentbalázi Vasasok (Klub)**

(kulturális)

8772 Zalaszentbalázs, Kossuth út 92.

Klubvezető: Gyuricza József

A népi hagyományok ápolása, fenntartása, népdalok megőrzése a jövő nemzedékének.

## **Zalaszentbalázi Fiatalok Egyesülete**

(kulturális)

8772 Zalaszentbalázs, Kossuth út 92.

Képviselő: Bari Istvánné

Hagyományos rendezvényeink: Süteményfesztivál, Mikulás-ünnepség

## **Zalaszentbalázs és Pölöskefő Községek Polgárőr Egyesülete**

(közbiztonság, egyéb)

8772 Zalaszentbalázs, Kossuth Lajos út 92.

Képviselő: Tóth Zoltán

A bűncselekmények megelőzése, a vagyon-, ifjúság-, környezet-, és tűzvédelem érdekében önkéntes tevékenységet kifejtő lakosok, állampolgárok összefogása, rendszeres tevékenységük irányítása, összehangolása.

## **Zalaszentbalázs Sportegyesület**

(sport)

8772 Zalaszentbalázs, Kossuth út 95.

Képviselő: Horváth Dániel

A rendszeres sportolás, versenyzés, testedzés, felüdülés biztosítása, az ilyen igények felkeltése, tagjainak nevelése, a társadalmi öntevékenység és a közösségi élet kibontakoztatása.

# MAGYARSZERDAHELY

## BEMUTATÁSA



### Magyarszerdahely község címere

Magyarszerdahely címere álló, hegyes talpú pajzs, melynek kék mezőjét bal haránt ezüst hullámos pólya osztja két-felé. A felső mezőrészen Zala megyére utalva, ötágú nyitott liliomos aranykorona lebeg. Az alsó mezőrészen természetes színű (zöld) hármashalom látható, az egykori birtokos Inkey családra, illetve a táji jellegzetességre utalva. Az ezüstpólya a községen átfolyó Kürtös-patak szimbólumaként jelenik meg.

### Magyarszerdahely elhelyezkedése

A község Nagykanizsától északra, 16 km távolságra van a Zalaegerszegrre vezető út keleti oldalán. Határa részint dombos és sík, a település szabálytalan kiterjedésű.

### Magyarszerdahely történelme

Régóta lakott hely, kedvező volt a megtelepedésre. Ezt igazolják a régészeti kutatások. A középső rézkor emlékeit a Homoki dűlőben találták. A korai bronzkor települését is feltárták. A késő bronzkor leleteit a Homoki és Kardoskúti dűlőben találták meg. A késő vaskori jelenléte a kelta sírok bizonyították (Hamuszínpuszta, Homoki dűlő, Újnép-puszta). A római kor emlékeit az I. század közepén találták meg. A feltárt temetőt folyamatosan használták. Találtak hamvasztásos és csontvázas temetkezést is.

Határát középszerűnek írták, de a jó terményértékesítési lehetőséget kiemelték. Hat év múlva Zichy Benedek fiai kapták meg a területet, majd Erdei Gáspár tulajdona lett egy év múlva. 1565-ben volt itt halastó és malom is.

1600-ban Kanizsa eleste után Magyarszerdahely is török kézre került. A török mindent feldúlt, a templomot és a kolostort lerombolta. A kegyetlen világ 1690-ig tartott. 1739-ben tulajdonosként itt is megjelenik a Festetics család. 1768-tól a falu földesura Inkey Baltazár lesz. 1752-ben a palini Inkey uraság költségén Szent István tiszteletére építettek templomot.

Szokatlanul népesekek a családok, akik közül 16 zsellér. Három molnár, egy takács dolgozott a faluban. Volt tanítójuk (Fuss Márton), de tanítványa nem, harangozott is. A földművelés mellett kezdetől jelentős volt az állattartás és a szőlőművelés is. Főleg búzát, rozst, árpát és kukoricát termeltek. A szőlőhegyén gyenge minőségű bor termett.

A jobbágyok helyzete az allodiális gazdálkodás intenzívebbé válásával mind súlyosabb lett, mert a rétek, legelők egy részét az uraság kisajátította, a nagy uradalmi nyáj tönkretette a legelőket. Az Inkeyek majorság központja Újnéppusztá és Hamuszín-major lett, nagy juhászattal. 1778-ban urasági vendégfogadó is létesült. A fő termények a gabona, kukorica és a burgonya voltak. A juhászat továbbra is jelentős. A parasztság nagyon szegény volt, átlagban 4 holdon gazdálkodtak.

1945-ben a földosztás itt is megtörtént. Áprilisban egy szegényparasztokból álló földosztó bizottság állt össze. A földosztáskor 72 gazda kapott birtoklevelet.

1949-ben a településhez 2838 kh. föld tartozott, 188 lakóházában 985-en laktak. Ide tartozott még Cigánytelep, Borsosoldal, Újnéppusztá, Csárda, Hamuszínmajor, Kis-szedahely, Szőlőhegy (összesen 365 lakossal). 1962-ben a 202 házban 968-an éltek. 1970-ben 747-en a külterületi lakókkal együtt. Érezhető erősen a lakosságcsökkenés. Jelenleg az összlakosság száma 582, 169 lakásban, amelyből kettő önkormányzati. A nagyarányú csökkenés 1960-tól következett be az elköltözések miatt. 1990-től van némi emelkedés. A munkanélküliség 3,6%-os, azaz 21 fő.



*Osztálytabló*



*Általános iskolai tablókép*

## Szociológiai jellemzők

1948-ban hatosztályos iskola volt a faluban (1-4. osztály 54, 5-6. 31 tanulóval). Két tanító két tanteremben oktatta a gyerekeket. 1960-ban két tantermes iskola létesült szolgálati lakással. A gyermeklétszám fogyása miatt 1975-ben a felső, 1995. augusztus 31-én az alsó tagozatos iskola is megszűnt. Napközi otthonos óvoda viszont működik, mely 1961-ben jött létre, 1989-ben pedig új óvoda épült.

## Építészeti örökség

Műemlék jellegű épületek a 74-es főút melletti csárda, valamint a Szent István király nevére felszentelt templom. Hőseikre is gondolnak. Az I. világháborús emléktáblán az "Istenért, hazáért, királyért 1914-1918"-as felirat van. A Fő úton van a II. világháborús emlékmű.

A Szent István királyról elnevezett római katolikus templom késő barokk stílusban épült 1752–1854 között. A település központjában, szabadon álló, keletelt, egyhajós, po-

ligonális szentélyzáródású, Ny-i homlokzati tornyos templom, a szentély felől kontyolt nyeregtetővel, a szentély D-i oldalához csatlakozó sekrestyével. Csehsüveg boltozatos hajó és szentély, a hajó bejárati oldalán karzat. Tornya még 1816-ban is fából volt. A templomot 1974-ben restaurálták.

## Kulturális örökség – régészeti kutatások, római és kelta sírok feltárásai

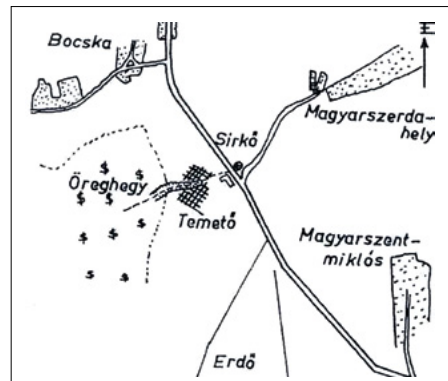
Az egyre erősödő megyei régészeti kutatás eredménye a Zalai Gyűjtemény 14. száma. A hat éves múltra visszatekintő sorozat első önálló régészeti kötete a nagykanizsai múzeum szakembere, Horváth László munkája. 1971 és 73 között — még nem zalai régészként — szabadsága terhére kezdte meg Magyarszerdahelyen a kutatást, s már mint a nagykanizsai múzeum munkatársa fejezte be 1975-ben. A temető területén 62 sír (28 kelta és 34 római) került elő, amelyek gazdag leletanyagot tartalmaztak. A leírason túl 55 rajzos és fényképes tábla, valamint 19 kép teszi érzékletessé ezt az anyagot; elkészítésük a szerző sokoldalúságát dicséri.

Horváth László a két temetőt külön-külön értékeli, majd a kapcsolatukat vizsgálja. A római díszkerámiát (terra sigillatát) a kérdés neves kutatója, Gabler Dénes dolgozta fel a kötetben, megvilágítva az ezen a területen eddig csak sejtett széles körű kereskedelmet, amely egészen Galliáig terjedt.

A szerző az összefoglalásokban nemcsak az 1935 óta szórványosan előkerülő emlékekből ismert lelőhely kronológiájára és a felmerült kérdésekre ad választ, hanem ennél sokkal többet is tesz. A feltárás eredményeit kivetíti a megye déli részének késő vaskorára és kora római időszakának egész problematikájára. Először olvashatunk a dél-zalai római kori úthálózat, a Borostyán úttól keletre elterülő részek kereskedelmi viszonyainak kérdéséről. Nem maradt ki a kötetből az utóbbi években – nagyrészt a szerző terepbejárásainak köszönhetően – előkerült, kelta és római kori lelőhelyek jegyzéke sem.

Mindezek az adatok összességükben új megvilágításba helyezik a térség történetét, s a felvetődő újabb kérdések pedig megadják a további kutatás irányát is.

Horváth László könyve elsősorban a szakembereknek szól, számukra szolgáltat gazdag, új ismeretanyagot, de bátran forgathatják mindazok, akik az érintett korszak története iránt érdeklődnek. *A Zalai Hírlap 1980. november 30-i számában jelent meg a rövid összefoglaló, a feltárás során két temető került elő, az egykori homokbánya területén.*



*A kelta és a római temető helye*



*Óvodai farsang az 1970-es évek elején*



*Kulturális bemutató az 1970-es évekből*

## Kulturális-közösségi élet

A községben 1960-ban művelődési terem volt, 1965-től kultúrház és könyvtár próbálja kielégíteni a kulturális igényeket.

A falunapot július első hétvégéjén tartják. Augusztus 20-án Szent István napi búcsút tartanak.

Minden évben a Magyarszerdahelyért Alapítvány műsoros rendezvényt és bált tart a farsangi időszakban.

2003-tól nyugdíjas klub működik, átlagosan 20 fő részvételével. A klub tagjai adják a „Kék nefelejcs” énekkar zömét, mely szintén ez évtől működik, és részt vesznek a helyi és a környéken rendezett kulturális programokon. 2007-től újra indult a „Felnőtt klub” 16-18 fővel. A klub minden év októberétől a következő év májusáig havonta egy alkalommal tartja összejöveteleit. A lakosság nagy többsége római katolikus vallású. A sportolási lehetőséget egy sportpálya biztosítja. Asztalitenisz asztalok használatához az önkormányzat a polgármesteri hivatal feletti kultúrszobában biztosít helyiséget. Itt a település lakói igény szerint szabadon használhatják a két asztalt.



*Búcsú (kőrhinta)*



*Falurészlet az 1970-es évekből*

# TÖRTÉNETEK, HIEDELMEK MAGYARSZERDAHELYEN

## Betyárok a Régi Csárdában

A Régi Csárda története a XVIII. századig nyúlik vissza, akkor épült ez a csárda, mint Nagykanizsa és Zalaegerszeg közötti állomás. Nagyon valószínű, hogy a csárda mellett postakocsi állomás is volt annak idején. Az viszont a legendák részévé vált, hogy annak idején betyárok is látogatták – a legnevezetesebb betyár egy nő volt, Harmat Rozinak hívták.

„Hahót volt Patkó Pista főhadiszállása, Harmat Rozi volt Patkó Pista szeretője, a kürtös pusztai számadó juhász lánya. Harmat Rozi nagy, derék, barna asszony volt. Egyszer az apjának ebédet vitt, Patkó Pista meg meglátta, nagyon megtetszett neki. Azt mondta Patkó Pista a számadó juhásznak, hogy holnap ünneplőruhába hozzon a lány ebédet. Ő neki kell a lány. Másnap aztán ünneplőbe küldte ki az apja. Sokáig őrizték a széplányt, aztán megszökött és mindig a betyárokkal járt. 13 éves lehettem mikor utoljára láthattam Harmat Rozit. A gyerekek kísérték az utcán, kiabáltak utána, csúfolták. Öreg korára is erős asszony volt.

Egyszer a csizmadiától elvették a Patkó legényei vándorlása közben a csizmákat, mikor meghallotta Patkó Pista, legkedvesebb vezérét lelőtte. Ő csak mindig a papoktól meg a gazdagoktól hajtotta el a jószágokat. Hét helyen, az erdőben, a fáknak a belsejében volt elrakva a pénzük. Ott szoktak mulatni a régi kocsmában, mikor összegyűltek, bezárkóztak a hátsó szobába és maguk mulattak külön. Csak egy strázsát hagytak odakint.” – A történetet elmesélte a 63 éves Márfi néni (Nagy utca), 1954. augusztus 10-én.<sup>4</sup>

A csárda sok átutazónak, kalmárnak, hajcsárnak, fiskálisnak, koldusnak, haramiának és betyárnak volt menedéke, megállója és találkozóhelye. Ez a hely, a mocsaras és erdős környezet a lehető legalkalmasabb volt arra, hogy bárkit kiraboljanak, ha úgy jön, eltegyék láb alól, és ha szükséges volt, őt és a rabolt kincset könnyen elásták a homokos akácokban.

### Ahová nem csak Harmat Rozi női betyár tért be ...

„Térj be hozzánk Vándor, ha erre visz a lábad  
Igyál egy pohár bort, hogy kerüljön a bánat  
Egy jó ebéd vacsora, a leked is felvidul  
S a hosszú utadon az idő is jobban múl  
Vidd el hírünk bármerre jársz is a világban  
Térj be hozzánk újra, várunk vacsorával!”<sup>5</sup>

4 Thúry György Múzeum: Zala Megyei Népitánc és Népiszokások gyűjtése  
5 <http://www.regicsarda.hu/>

# KÖZÖSSÉGI ÉLET, HAGYOMÁNYOK PROGRAMOK – AZ ELMÚLT TÖBB MINT FÉL ÉVSZÁZAD EMLÉKEI

## Zala Megyei Népitánc és Népiszokások gyűjtése

1945

Magyarszerdahelyen Dervalits Andrásné vezetésével működik a közel 30 tagból álló együttes. Dervalitsné a faluban nagy tekintélynek örvendő tanítónő, erős és biztos kézzel vezeti csoportját. Az együttes tagjai szeretik, és nagy kedvvel tanulják műsorszámait. Dervalitsné a falu hagyományainak kutatásával foglalkozik, és most készíti elő az együttes új műsorát. Az együttes fejelemzetten, szépen dolgozik. Augusztus 20-án Zalaegerszegen szerepeltek. Jól sikerült szereplésük után Nagykanizsán a MASZOLAJ (Erkel Ferenc Olajipari Művelődési Ház) vendégei voltak. /Zala táj és népkutató munkaközösség 1945., gyűjtő neve Vida József/

Tükrös játék: Leginkább lakodalomban szokták játszani. Középen ült valaki tükörrel egy széken. Kezében tartotta a tükröt, a mögötte állók belenéztek a tükörbe, ha tetszett neki, akkor megcsókolta a tükröt és a mögötte lévőnek oda kellett menni és megcsókolni a középsőt (tükör tartót), helyet cseréltek. Ha nem tetszett, akkor eltörölte a tükörbe a képét az illetőnek.

Viselet: Nők, lányok szalagot viseltek, az asszonyok „neccet” sokszínű gyönggyel ki varrott bársony „necc”. Hajukat a lányok egyágú copfba fonták, a menyecskék kontyba csavarták. Fehér rövid ujjú blúz, dereka a szoknya és a kötő fölé kiengedve, a blúznak a nyaka és az ujja csipkésre van kimunkálva. Kötényük: „Kötő”-jük fekete tükörselyemből, négyszögletes alakú. Szoknya: sok ráncos szoknya, különböző színű anyagokból. 4-5 keményített fehér alsó szoknyát viselnek. Menyasszony tiszta fehér, csak a kötény fekete.

Legények: Fekete feszes nadrág, fehér ing, fekete mellény, sima fekete kalap, a viseletük.<sup>6</sup>

6 Thúry György Múzeum: Zala Megyei Népitánc és Népiszokások gyűjtése



## Szeretünk olvasni – könyveket kérünk!

1958

1950-es évek előtt, Magyarszerdahely községben csak néhányan olvastak könyvet. Ma viszont majd mindenki. Korábban gyenge volt a könyvpropaganda, most kielégítő. De van egy probléma! Megtanítottak bennünket a könyv olvasás szeretetére. Ez helyes. De az már nem, hogy kevés könyvünk van – mondták jó páran a községben. S ez valóban így van. A könyvtárban kevés a szépirodalmi mű. De a marxizmus-leninizmus klasszikusaiból akár egy tanfolyamot el lehetne látni, 200 kötet van.

Az egyszerű paraszt bácsiktól, néniktől nem kívánhatjuk, hogy Marx, Engels, Lenin műveit tanulmányozzák. Azt kevesen értik meg. De szépirodalmi műveket szívesen olvasnak. S ez kellene. Legutóbb kaptak vagy húsz kötetet. Napok alatt elhordták, mert újak voltak. A régebbieket már mind olvasták. Kétszer pedig nem állnak neki bármilyen érdekes legyen is. Csere formájában frissítsék fel az illetékesek a falusi könyvtárak állományát, ha újakat nem tudnak adni! Sokan keresnek szőlő- és gyümölcsstermelésről, állattenyésztésről szóló mezőgazdasági szakkönyveket. Nem kapnak, pedig ezt meg is vásárolnák. Segítsék az illetékesek a magyarszerdahelyieket, hogy szépirodalmi könyveket kaphassanak, s tovább fejleszthessék tudásukat, kultúrájukat. – Ezzel a kéréssel fordultak a magyarszerdahelyi lakosok, a helyi illetékesekhez, amely a *Zalai Hírlap* 1958. június 12-i számában jelent meg.



*Magyarszerdahelyi focicsapat*

## Magyarszerdahely sportélete a kibontakozás útján

1967

A kisebb zalai községek közé tartozó Magyarszerdahelyről túlságosan sok jót nem lehetett eddig elmondani sportvontakozásában. Jóllehet működött itt is sportkör, ám vajmi kevés eredménnyel. A sportköri vezetés nem tekintette szívügyének a fiatalok ilyen irányú igényeit, a néhány gyenge színvonalú, helyi versenyen kívül hallani sem lehetett a község sportéletéről.

Nemrégiben aztán a községben járt a nagykanizsai járási TS elnöke, Szólák László, s a helyi tanácsi vezetés, valamint a községbe nemrég érkezett testnevelő tanár, Jászberényi László. Ígéretet tettek, hogy első lépésként mozgósítják a helyi fiatalokat a soron következő nyári spartakiád körzeti versenyére. Az ígéreteket aztán tett is követte, s a június 4-i nagykanizsai körzeti spartakiádon 15 fős küldöttség képviselte a községet.

A spartakiádon elért szereplés aztán azt is bizonyította, hogy nemcsak a sportolási igény van a faluban, de tehetséges sportolók is akadnak. Az egyéni számokban Horváth István, Papp Ferenc és Kovács István, a csapatküzdelmekben a férfi kézilabdás gárda bizonyított, s szerezte meg a jogot a járási döntőn való részvételre. S hogy a következő héten a lányok nem tudtak indulni, annak csupán a szállítóeszköz volt a gátja.

Nos, az eddigiek mindenképpen azt bizonyítják, hogy igenis van értelme sportköri élet fejlesztésének, csupán megfelelő vezetés kell, mely képes arra, hogy összefogja és irányítsa a sportolni vágyó fiatalokat. E siker mellett aztán azt is elhatározták, hogy új-jávasztják a sportkör vezetőségét. Ez pedig annál is könnyebb lesz, mivel a községben lakó sportbarátok: Herke Lajos, Kovács Sándor, Póczak Erzsébet, Bocskai István személyében olyan agilis emberek találhatók, akikre kétségtelenül számítani lehet a sportélet fellendítésében.

Ha pedig mindezekhez figyelembe vesszük Jászberényi Lászlót, valamint a helyi iskola igazgatóját, Dervalits Józsefet, – aki szintén segítőkészségéről tett tanúbizonyosságot – úgy kétségtelenül megállapíthatjuk, a személyi lehetőségek adottak. Ha ehhez a tsz, valamint a tanács az erkölcsi segítség mellett némi anyagi támogatást is nyújt, úgy minden bizonnyal Magyarszerdahelyen is eleven, virágzó sportélet bontakozhat ki. – *A sportélet kibontakozásáról szóló cikket a Zalai Hírlap 1967. június 22- i számában lehetett olvasni.* Ebből is látszik, hogy nem csak a kultúra területén lehet beszélni közösségekről, hanem a sport területén is létre lehet hozni, amelyhez Magyarszerdahely esetében külső segítséggel, rábeszéléssel sikerült véghezvinni.

## **Paraszt szoknya – maxi szoknya** **Interjú a magyarszerdahelyi képviselőről**

1972

A házak messzire esnek egymástól, a kocsit közepére fűrg patak vajt szakadékot. Egy bőszojnyás asszony tart a patak felé. Lemegy a meredek parton, gumicsizmája bokáig merül a vízbe, nagy mozdulatokkal öblöget. Tízszor, hússzor belemártja a vastag pufajkát a vízbe, veri ki belöle a sodrás a habot.

— Itt szokott öblögetni a patakban? — lépek hozzá.

— Csak a nagyobb darabokat. Fűrg járású a Kürtös patak vize, meg tiszta is — mondja jókedvűen s kezefejével megigazítja álla alatt a kendő csomóját.

Mikor elvégez, kapja a vödröt, indul hazafelé. Nyomába szegödöm.

Nagy, tojásszínű házban lakik **Bocskai Istvánné**. A konyhában mosógép, a falakon körben hófehér csempe. Helyivel kínál, ő maga is letelepszik. A hidegvíz csípte kezét az asztalra fekteti.

— Látom, csodálkozva nézi a parasztszoknyámat — mondja nevetve. — Tudja, itt Magyarszerdahelyen a negyven éven felüli asszonyok majdnem mind ilyen hordanak.

— Sose vágódott arra, hogy divatos ruhát vegyen fel legalább ünnepnapokon?

— Vannak nekem szép ünnepi ruháim még a lányka-koromból.

Már fordul is be a szobába, hozza kifelé a papírba csomagolt bordó lerakott alját.

— Magam készítettem tizenhat éves koromban. Tudja, annak idején az volt a szokás, hogy a lányok megcsinálták maguknak a ruhákat, aztán férjhez mentek és hordták húsz – harminc éven át, amíg csak el nem szakadtak. Amint látja, én tudtam rájuk vigyázni, ha templomba megyek, még most is ezt a szoknyát veszem fel. Ha beutazom a városba, akkor a ráncos kék karton aljakat hordom, azok nagyon jók strapára. Tudja, mi azért tartottunk ki a megszokott viselet mellett, azért vigyáztunk annyira minden darabra, mert spórolni kellett. Ha én elruházkodtam volna a pénzt, biztosan nem lett volna ebből a szép házból semmi.

**Papp Lajos** elgondolkodva vakarja a fületövét. Mit mondhat egy derék falusi fiatal-ember a divatról?

— Szép a régi viselet, nekem nagyon tetszik, persze belátom, hogy a mai lányok már nem szívesen bújnak bele a parasztszoknyákba. Azért az a kihívó öltözködés mégse szép, azokat a lányokat én nem kérem fel a bálban, akik olyan kicsi miniben vannak. Szóval a divat vad szélsőségeit nem szeretem.

**Tavaszi Margit** a patak túlsó oldalán lakik és Nagykanizsára a Pannónia Cipész Ktsz-be jár dolgozni.

— 1500 forintot keresek, és bizony elég gyakran veszek magamnak új ruhát — havonta, kéthavonta, ha látok valami olyan szoknyát, pulóvert, ami nagyon megtetszik — mondja. — A parasztruhákat már csak az idősebbek hordják nálunk, a fiatal lányok elvétve sem. Nekünk mások az igényeink.

— Tetszik a legújabb divat? — Igen. Különösen a maxi, na meg a midi is.

— Van maxi szoknyája? Rázza a fejét. — Még nincs. Anyu nem engedi, hogy csinál-tassak.

Tavasziné régi, nyútt anyagot vesz elő a szekrényből.

— Nézze meg jól, ezt még az anyámtól örököltem, nem régen fejtettük el. Ó, sok szép lerakott aljat örököltem én az anyámtól, amit ő még lánykorában csinált magának, és én is hordtam őket egy-két évtizedig. Tudja, egy-egy ilyen ruha igen sok pénzbe került, de tartós volt, na meg vigyáztunk is rá nagyon. Bezzeg manapság pár hónapig, legfeljebb egy évig tart egy ruha. De ha tovább tartana is, megunják a lányok, újat vesznek.

— Mire költi a fizetését? — fordulok újra Margithoz. — Divat még itt falun a stafrungra gyűjtés?

— Nem, már nem divat — – mondja. — Én a fizetésemet ruházkodásra költöm. Ami megmarad, azt hazaadom. Új házat szeretnék építeni. (...) – *Az interjú, elkészítését követően a Zalai Hírlap 1972. február 19-i számában jelent meg.* Már ebben az időben körvonalazódik, hogy lassan kikopik a hagyományos viselet a falvakban, az új generáció máshogy gondolkodik.

## Visszaemlékezések és elbeszélések a közösségi életről – Interjúk helyi lakosokkal

2022

### Árok József, kántor; Árok Józsefné, népdalkör volt tagja, nyugdíjas; Szatai Zoltánné, óvodavezető

Magyarszerdahelyen születtem 1947-ben, majd Bocskán éltünk, innen a rokonság révén került a család vissza Magyarszerdahelyre, édesanyám nagynénje révén, akitől házat örököltünk.

A rokonok kulákok voltak, így a családnak voltak földjeik, de aztán az államosítás idején sok meghurcoltatásban is részünk lett ebből adódóan. A kulákokat akkor kisemmiszték, lesöpörték a gabonát a padlásról. A disznót titokban vágtuk le, a zsírt felhúztuk a padlásra, a szénába rejtettük el. 1954-ben három testvéremmel mentünk iskolába, reggel anyánk egy szelet kenyeret négyfelé vágott, bekente szilvalekvárral. Hiába csöppentünk bele a gazdagságba, de elvesztettünk mindent.

Már gyermekkoromban szerettem misére, templomba járni, Magyarszerdahelyen római katolikus templom volt. **Jól énekeltem**, a tanárok felkaroltak, vittek versenyekre is. Pannonhalmán tanultam két évig egyházi iskolában, majd a Landler Jenő Gimnáziumba jelentkeztem, de miután kiderült, hogy melyik gimnáziumból jöttem, elutasították a jelentkezésem. Végül élelmiszerkereskedelmi iskolát végeztem és 43 évet töltöttem a kereskedelemben.

A helyi plébános felkérésére, több mint 40 éve kezdtem el **kántorizálni**, és ezzel sok év után újra megszólalt az orgona a templomunkban.

Részt vettem a helyi nyugdíjasklub megalakításában, együtt énekelünk rendezvényeken, falunapokon léptünk fel magyar nótákkal.

A régi világban a **munka** miatt mindig összejárt a rokonság, barátok.

A családok, rokonok összefogtak, nyolcan-tízen mentek egyszerre a szőlőhegyre kapálni. Hazafelé jövet jókedvvel együtt énekeltek az egész napos **kapálás** után. Örömmel mentek segíteni, nem napszámnak tekintették a munkát, hiszen visszasegítették egymást.



*Egyházi szertartás*

**Az aratás** családi közösségi program volt. A kézi, majd a gépi csépléshez is kellett a munkaerő. Akinek voltak állatai, fogatai, hordták be a gabonát az udvarokba. A cséplőgép járta a falut, a házaknál összejöttek a rokonok, az asszonyok fenn álltak a cséplőgépen, egy ember vágta a kévét, a kazalon állt két ember, akik villával dobálták a kévét. Voltak, akik „etették” a cséplőgépet, voltak, akik zsákolták, gereblyézték a töreket, a gyerekek pedig hordták.

A munka végén mindenkit megvendégeltek, többnyire levest, diós-mákos kalácsot ettek, majd a cséplőgép továbbment a következő házhoz, és az emberek is mentek tovább és kezdték előlről a munkát.

A faluban mindig voltak a családoknál háziállatok, tehének, disznók, baromfik, sokáig volt csordás és kanász is: ők hajtották ki a legelőre az állatokat. Amikor már nem volt csordás, kanász, a gazdák hajtották ki az állataikat felváltva. Mára sajnos visszaszorult az állattartás.

Az államosítás után a tsz idején menni kellett **dolgozni** a tsz-be is, kaszálni a rétre, forgatni a szénát, boglyákat rakni, elhordani a tsz- udvarba. Nagyon sokat kellett dolgozni, és nagyon kevés termény jutott vissza belőle a családnak. Szőlőt műveltünk, több szőlőhegyünk volt, így a tsz munka mellett még azt is művelni kellett. Mindemellert eljártunk dolgozni a munkahelyre is.

Fontos volt az összefogás, hogy a rokonok, barátok kölcsönösen segítsék egymást, a munka sokkal hatékonyabb volt így.

**A templomba járás** a régi időkben ünnep volt. Azt az embert, aki vasárnap elment dolgozni, megszólták. Még ha nem is ment el valaki a templomba, akkor sem volt szabad semmilyen munkát végezni. Vasárnap reggel ki kellett söpörni az utcát a gyerekeknek, aztán pedig elmenni a misére, meg kellett adni az Úrnak a tiszteletet. **Vasárnap délután** labdázta, kifutóztak a fiatalok, lányok, legények.

**Estéknént** nem volt tévézés. Átjöttek a szomszédok, barátok, rokonok, kukoricát morzsoltak, elbeszélgettek egy kis pogácsa és egy pohár bor mellett.

Télen minden családnál tollfosztást is tartottak. Voltak libák, kacsák, a tollukból készítették (főleg a lányos háznál) stafírungra dunnát, párnát.

Este, mikor besötétedett, 8-10 asszony összegyűlt és nekiálltak tollat fosztani, közben pogácsát sütöttek, és a munka végeztével, legtöbbször éjfélkor pogácsát, szüpcüst, kompót ettek. A szüpcüs kemencében megszáritott szilva.

Télen a férfiak kötötték a kosarat, seprűt. Ekkor nem volt mezőgazdasági munka, ráértek. A férfiak is összajártak, egyik segítette a kosarat fonnai, másik hegyezte a vesszőt, harmadik pedig kötötte.

A **disznótor** is családi ünnep volt, a rokonság összegyűjt ekkor, közösen végezve a munkát.

**Éjjeliőr szolgálat** működött a faluban. A falu központjában volt a tűzoltószertár. Minden nap két szomszéd járta a falut hajnalig, majd ekkor az éjjeliőrök az ún. keresztes vasat átadták a következőőrnek.

A szőlőhegyen csősz járt, akinek volt fent egy kis házikója, onnan járta be a hegyhá-  
takat, és őrizte a szőlőt.

A falu kis közösségében nagy összetartás volt megfigyelhető. Ha véletlenül tűz ütött ki valamelyik háznál, akkor félreverték a harangot, futott az egész falu, merték vödörrel a kutakból a vizet, és közösen oltották a tüzet.

Ha egy helyi lakos meghalt, a háznál lett felravatalozva. Temetés előtti este eljöttek a rokonok, virrasztottak, imádkoztak, lerótták a tiszteletet. Lovaskocsival vitték a halottat a temetőbe, a rokonok, szomszédok kíséretében. A temetéskor a gyerekeket is elengedték az iskolából, menni kellett ministrálni. Halotti tort tartottak, igazi ünnepi ebéddel, húsvéssal, réteszel, sütekkel. Ha valaki nagy beteg volt, a szomszéd faluból is eljöttek a rokonok meglátogatni.

Régen háznál volt a **lakodalom**, ami nagy ünnepnek számított. A készülődés, a sütés-főzés a lakodalom előtt egy héttel megkezdődött, majd a következő héten fejeződött be. A közeli hozzátartozók kosarat vittek a lakodalmas házhoz, benne élő tyúkot, 30-40 tojást, cukrot, mákot, diót, túrót, tejfölt. Amikor már a sütemény elkészült, tettek süteményt a kosárba, úgy kapták vissza a vendégek. Így adták össze a tyúkot is, és nem kellett a háznál minden tyúkot levágni.



*Temetés a 1970-es évekből*



*Elsőáldozás 1970-es évekből*



*Esküvők az 1960-as évekből*

Vasárnap érkeztek a segítők, diót törtek, pucoltak, csinálták a levestésztát. Kedden kezdtek süteményt sütni, csütörtökön vágták a disznókat.

A lakodalmi menü hagyományosan húsleves, főtt hús, mártás, rétes, sült húsok, sütemények.

A vendégek vitték a tortát, többnyire diótortát a lakodalom napján. Diótortát a mai napig készítenek a faluban.

Akik nem voltak meghívva, azok leselkedőbe mentek a lakodalmas házhoz. Őket is süteménnyel és borral kínálták. Ezek a hagyományos lakodalmak azonban mára teljesen eltűntek.

A falu határában áll a betyárcsárda. A **csárda** alatt boltíves pincerendszer van, száj-hagyomány szerint innen indulva alagút volt építve egészen a temetőig. A csárdába járó betyárok az alagúton keresztül menekültek el, ha valamilyen veszély adódott.

A legenda szerint egyszer egy helybeli csizmadia gyalog ment a vásárra, a betyárok pedig megállították és el akarták venni tőle a csizmákat. Ekkor Patkó Pista, a betyárok vezére lelőtte az útonálló betyárt, hogy ezt megakadályozza. A betyárt a falu határában temették el, egy eperfát ültettek a sírjára. A történetet a csárda régi tulajdonosa Blumenschein Lajos lánya, Vilma néni emlegette.

**A helyi legendák között meg kell említeni Rezi mamát**, akit boszorkánynak tartottak. Egy esetben, Rezi mama zsörtölődős szomszédjának a házába belecsapott a villám, és kigyuladt. A ház mellett rögtön ott állt Rezi mama nádfedeles pajtája. Rezi mama kivitt egy kenyeret a nádfedeles pajtájához, és sokáig imádkozott. A tűz végül nem terjedt át az ő pajtájára.

A faluban sok szokás, hagyomány élt, és néhány fenn is maradt.

Régi szokás volt a **maszkázás, ami időről-időre újra visszatér**. Az utóbbi években is újraélesztették közösségi szinten, igaz nem húshagyókedden, hanem utána szombaton tartják, ekkor mindenki beöltözik annak, aminek akar, és közösen végigsétálnak a falun, csörgő-zörgő eszközökkel elűzve a telet.

A májusfaállítás, a locsolás hagyománya is megmaradt, illetve újra divatba jött.

A falu **búcsúja** Szent István napjához kötődik. Minden háznál megtartották a búcsút, elhívták a rokonságot, barátokat. Nálunk rendszeresen 40 fős vendégség jött össze a búcsú alkalmából. Előtte napokban az asszonyok, lányok közösen készülődtek, sütöttek-főztek.

Megtartottuk ősszel a szüreti felvonulást és a szüreti bált. Én gyerekkoromban még eljártam **kotyolni** Luca napkor, jártuk a falut és mentünk a házakhoz. Mára ez a szokás eltűnt. **Adventkor szokás a faluban a szentcsaládjárás**, amikor is karácsony előtt 13 este más-más háznál gyűlnek össze az asszonyok és imádkoznak a Szent Család képe előtt.

A közösségi-kulturális élet az **IKSZT** (integrált közösségi és szolgáltató tér) megalkulásával újjáéledt, azóta sok program van a faluban. Szerveznek ott borversenyeket, különböző előadásokat, kulturális eseményeket minden korosztálynak.

## Magyar Ferencné, nyugdíjas

1931-ben születtem itt Magyarszerdahelyen. Itt is akarok meghalni és addig élni, ameddig a Jóisten engedi.

Paraszti életbe születtem, a szüleim is azok voltak, abban is megyek végig.

Hét testvérből hárman meghaltak, négyen maradtunk, én voltam a hetedik gyerek. A Jóisten biztos azért hagyott meg ilyen sokáig, mert a hét egy szerencseszám.

Amikor én nevedtem, tehenek voltak, mi azzal foglalkoztunk, később lovaink is lettek és már fiatal koromban lovasgazda vált belőlem. Szerettem volna továbbtanulni, de a nővérem, aki varrónő volt, nem engedett, mert akkor a varrás neki nem ment volna.

Én fuvaroztam a faluban. Volt egy felvásárló, aki gyümölcsöt, malacot, káposztát szedett össze, és el kellett szállítani a cefrébe, vagy az állomásra. Lovaskocsival mentünk, minden második héten. Hordtam a trágyát a földjeinkre, volt, hogy odáig elolvastam egy könyvet az úton.

Aztán megkezdődött a tsz. 17 évig voltam a tsz-tag, kiváló munkás is lettem, miniszteri kiténtetést is kaptam. Mindig engem hívtak, amikor jött a brigádvezető, elbújtam, de hiába, mert hívtak, „Annuska!” Mellette gazdálkodtunk, voltak tehenek, disznók, borjak, nyulak, tyúkocok, galambok, bikát neveltünk, négy helyen szőlőbirtokunk is volt. Hordtuk a tejét a csarnokba, húsz litert naponta.

A munka is összehozta az embereket. Közösen végeztük például a disznóvágást, házépítést. Nem volt gépezet, magunk kevertük, vittük a maltert, kötéllel húztuk fel, létrán hordtuk. Amikor építkeztünk, akkor voltam a fiammal terhes, avval a nagy hassal mindent csináltam, még betongerendát is segítettem emelni. Mi úgy voltunk régen, hogy egymásnak segítettünk, ha én ma épültem, azok jöttek hozzám, akiknek én már korábban segítettem, közösen építettünk. Így ment régen.

A faluban mindenki állatokat tartott. A pásztorunk kinn legeltetett a legelőn, egy bojtárja is volt a faluból. Mikor meghalt Feri bácsi, a csordás, utána már a gazdák mentek őrizni. Akinek ahány állata volt, annyi napot ment ki őrizni.



Régen muszáj volt még az udvarokba is beköszönni „Csókolom Mariska néni! Kapál?” Elvárták az emberek, megharagudtak, ha nem szólítottuk meg őket.

Gyerekkoromban még esténként tartottak tollfosztást, összehívták a szomszédokat, ott voltunk tízen, húszan is, fosztottuk a tollat, énekeltünk, volt, amikor még muzsikálni is jöttek. Fiatalkoromban a helyi színjátszókör tagja lettem, 6-7 színdarabban is szerepeltem.

Régen a húsvét, a karácsony volt a legnagyobb ünnep, meg a búcsú és a hegybúcsú. A lakodalmak házaknál voltak. Kinn ültek az asszonyok a ház előtt a gátparton, és úgy beszélgettek.

Én nem annyira, de édesapám és a nővérem minden este összejöttek a szomszédokkal és kártyáztak. Durákoztak, zsíroztak. Hári Pista bátyám, amikor snapszereztek és jó lapja volt, a kontrázásnál akkorát ráütött az asztalra, hogy a borospohár felugrott. Ittak is, meg kártyáztak is. Ez volt a szórakozás régen.

Mikor focimeccs volt, oda jártak ki a férfiak, emberek, majd aztán mentek a kocsmába.

Amikor nyugdíjba mentem, nyugdíjas klubba és templomba jártam. A plébános úr vitt bennünket mindenféle kirándulásra, búcsújáró helyekre.

Kedzdetektől tagja voltam a Kék Nefelejcs Népdalkörnek. Kőhalmi Miki volt a harmonikásunk, az énekeket Árok Jóska, a kántorunk tanította be. A népdalkörrel falunapokon, rendezvényeken is felléptünk, nagyon jól éreztük magunkat.

## Magyar Angéla, nyugdíjas pedagógus

Én ide születtem, ide jártam iskolába és 20 év budapesti tanítás után, ide tértem vissza.

Igazi csodahely volt Szerdahely, patak, dombok, szőlőhegy.

Számtalan lehetőség adódott a faluban arra, hogy a fiatalok össze tudjanak jönni. Lejártunk a malomhoz fürdeni, ott tanultam meg úszni. Télen korcsolyázni, csúszkálni lehetett a befagyott patakon. Szánkózni jártunk, a fiúk fociztak, a lányok ugróiskoláztak, labdázta. Általános iskolában a néptánc csoport nagyon jól működött.

Alsóban összevont osztályba jártam, első és harmadik, második és negyedik osztály volt egy teremben. Volt olyan év, hogy szétszedték az osztályokat és mi délután mentünk iskolába.

Többgenerációs családokban élünk, ha a szülők dolgoztak, a nagyszülők voltak a gyerekekkel és elindították őket az iskolába és meleg étel várta őket haza. Nagyon szerettem az összevont osztályt, az önálló munkát gyorsan elvégeztem, majd hallgattam a nagyobbak tanítását és így óhatatlanul több ismeret ragadt rám.

Felsőskoromban nyári estéken mentünk a csarnokba, vittük a tejet, hazafelé a fiúkkal sötétedésig beszélgettünk a kapuban. Nyári szerelem szinte mindig volt.

A hagyományok között meg kell említeni a masz fácázást, amikor is húshagyókedden mindenfelébe felöltözünk és járjuk a falut.

Szenteste a fiúk karbidoztak, a lányok részére a locsolás és a májusfaállítás kitüntetetés volt.

Gyerekként a családdal nem voltunk nyaralni, a szüleimnek nem igazán volt igénye erre és az állatok miatt nehezebb is lett volna, de minden nyáron táborba mehettem.

A legnagyobb ünnep a húsvét, karácsony és a búcsú volt. Húsvétkor kaptunk ajándékot, új ruhát, karácsonykor „csak” karácsonyfa volt, füge, narancs, ellopkodott szaloncukor.

Születésnapokat, névnapokat mi nem ünnepeltünk.

Nagy búcsúk voltak, ringlissel, céllövöldével, csecsebecse sátrakkal. Ilyenkor nagy családi összejövetelt tartottunk, búcsúra volt lefestve még a kerítés is.

Keresztszülők, nagynénik, távoli rokonok jöttek hozzánk. Mi, gyerekek összegyűjtöttük a pénzt a szülőktől, rokonoktól. Én ringlisre költöttem a pénz nagy részét, 10 körig le se szálltam, mert utána alig lehetett feljutni újra a ringlisre, annyi ember volt.

Este bált tartott a kocsmáros. Akkor az apának az volt a kötelessége, – ha nem volt fiúja a lányoknak-, hogy az első táncra bevigye a lányát, utána a fiúk már hamarosan lekérték. Ilyen ma már nincs.

Aztán mindent elrontott a televízió. Kezdetben még nekünk nem volt televíziónk, átjártunk a második, harmadik szomszédba. A közösségi életet egyre inkább az otthoni tévénézés váltotta fel.

A KISZ élet, a 70-es évek, a kétféle ideológia, eléggé megzavart minket. Az iskolában kaptuk a marxista ideológiát, nem járhattunk templomba, a templomba járást tiltották a KISZ tagoknak. A sok titulus közül rám az agitációs propagandista státus jutott. Rengeteg ifjúsági találkozón vettünk részt. A helyi klubban minden vasárnap összejöttünk, beszélgettünk, a hozott lemezeket hallgattuk, táncoltunk. Havonta egyszer filmvetítés is adódott. A filmszalag gyakran elégett, a sötétben meg észrevétlen volt a csók. A diszkó tinikoromban indult, mi is gyakran tartottunk házibulit. A fiatalok együtt szilvesztereztek a kultúrházban.

Középiskola után csak „látogatóba” jártam haza. Kaposváron kollégista voltam, majd férjhez mentem, Budapesten tanítottam. A családommal minden hónapban hazajártunk. 2003-ban költöztünk vissza, azóta itt élünk. Mivel nem találtam tanítói állást, itt Újnappusztán, a fogyatékosok otthonában helyezkedtem el fejlesztő pedagógusként. Az intézményben rengeteg kulturális dologban vettem részt, színjátszó csoportot vezettem és kérésre felléptünk a faluban is.

A párommal a falu életébe azonnal bekapcsolódtunk, a mai napig aktív résztvevői vagyunk a helyi rendezvényeknek. Felnőtt klubba havi rendszerességgel jártunk, ahol mindig ugyanaz a 6-7 család vett részt. Új tagokat nem sikerült becsábítani, egy idő után mi már nem mentünk.

A természetjárás maradt a legfontosabb szabadidős tevékenységünk.



*Malom a XX. század közepén*



*Malom*

Örömmel tapasztalom, hogy az utóbbi néhány évben ismét fellendült a közösségi élet. Ünnepekörökhöz kapcsolódóan hagyományörző és hagyományteremtő céllal nagyon sok program valósul meg az IKSZT és helyi civil csoportok szervezésében. Újra éled a falu!

### **Lőrincz Sándor, túravezető**

2003-ban 44 évesen költöztünk le a párommal és három gyermekünkkel Magyarszerdahelyre. A gyerekek felnőttek és már csak mi ketten élünk itt a faluban. Sikerült hamar beilleszkedni a helyi közösségbe, ami annak is köszönhető, hogy a feleségem idevalósi.

A kezdetektől fogva bekapcsolódtunk a helyi közösségi életbe. Rendszeres résztvevői voltunk a havonta egyszer megrendezésre kerülő „Felnőtt klubnak”, valamint szívesen vállaltunk közösségi munkát a település szépítése érdekében. Amikor csak lehetséges volt részt vettünk a helyileg szervezett programokon.(farsangi felvonulás, falunap, alapítványi bál stb..)

Amikor leköltöztem Zalába, azonnal megkaptam a táj szépsége és mivel Budapesten is szervezett természetjárók voltunk, meglepett, hogy a helyiek nem használják ki a dombos-táji nyújtotta kikapcsolódási, túrázási lehetőségeket. Talán ezért is töltöttem el egy kicsit büszkeséggel, hogy több pályázati program keretében (Fedezzük fel együtt a Pannónhát Tájparkot!, Fedezzük fel együtt a Dél-zalai dombvidéket!) én mutathattam meg a környék természeti és épített értékeit az itt élőknek.

2013-ban egy egész éven át tartó rendezvénysorozatra nyertünk pályázati keretet, aminek a „Mozogj többet egészségedért!” nevet adtuk. Már a címéből is látható, hogy az egészséges életmódra nevelés, a mozgás népszerűsítése volt a célunk. A programok között szerepelt egészségnap, asztalitenisz verseny, lábtenisz verseny, kerékpáros- és gyalogos túrák, városnéző kirándulások, zumba oktatás és társastánc tanulás is.

A programsorozat végeztével a résztvevők kérésére nem fejeztük be a túrák szervezését, hanem 2014-ben megalapítottuk Magyarszerdahely központtal a Dél-zalai Kék Virág Túracapatot. A túracapat programjai iránt nagy az érdeklődés. A helyi túrák mellett 2014-ben elkezdtük az Országos Kéktúra, majd 2020-ban a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúra bejárását is.

A túrázás mellett közösségi összefogással tartjuk karban a Magyarszerdahely környékén található turista útvonalakat. A környéken 16 ponton, túraútvonalak találkozásánál állítottunk fel útirányjelző táblákat, amik megkönnyítik a területre érkező természetjárók tájékozódását. Dél-Zala legmagasabb pontján, a Várdombon a „régí világban” itt működő lokátorállomás bejáratánál információs táblát helyeztünk el, ami bemutatja az 1. Sormási Rádiótechnikai Század történetét az ide látogatóknak.

A Magyarszerdahely Faluért Alapítvány anyagi támogatásával egy másik információs táblát készítettünk a falu melletti szőlőhegyen található Szent Kristóf pihenőhelyen, ami bemutatja a környék természeti és épített látnivalóit.

Szintén közösségi összefogással ezen a pihenőhelyen egy fedett fatárolót készítettünk, valamint egy természetjáró emlékhelyet alakítottunk ki, ami a Természetjárók Napjának állít emléket.

A régi iskolaépület felújításával létrejött integrált közösségi és szolgáltató tér kulturált körülményeket biztosít a településen tartott számos kulturális rendezvénynek, melyekből néhány a teljesség igénye nélkül: főzőiskola, mézeskalács készítő klub, farsangi felvonulás, megemlékezés a hungarikumok napjáról, fotó klub, film klub, könyvtári szolgáltatás, adventi és karácsonyi készülődés, ablakdíszítések, közösségi adventi gyertyagyújtás, szilveszteri batyus bál, májusfaállítás és kitancoló buli, különféle ismeretterjesztő előadás. (...)

A lehetőségek adottak, amivel az utóbbi időben egyre többen élnek. Nagy pozitívuma ezeknek a rendezvényeknek, hogy sok család vesz rajtuk részt gyerekekkel!

## Marczin György, polgármester

Gyermekkoromat Magyarszerdahelyen töltöttem, majd a vendéglátást tanultam és abban is dolgoztam húsz évig. 1980-ban megnősültem, ekkor költöztem vissza a faluba. Három évtizede, 1990 óta vezetem polgármesterként Magyarszerdahelyt.

**A közösségépítés színterei** a falu történetében az utóbbi évszázadban változtak meg leginkább.

**Régen** a munkával kapcsolatosan számos lehetőség volt az emberi kapcsolatok ápolására. A rokonok, barátok összejártak egymásnak segíteni a mezőgazdasági munkában, a munkahelyek, amit többnyire a földek jelentettek, helyben voltak. A tejcarnok sokáig megvolt, ahol napi szinten lehetett találkozni, beszélgetni.

Vasárnap mindenki ment a templomba, a mise után pedig órákig beszélgettek az emberek a templomkapuban. A férfiaknak minden második hétvégén esemény volt a focimeccs, és ott volt a kocsmá és az udvarán található tekepálya.



*Hegyi birtok, 1960-as évek*



*Borozgatás a hegyen*

A közösségépítés helyszínéeként működött az iskola, a szocializmusban pedig az úttörő élet is megadta a kereteket. A kötelező dolgokat elvégeztük, a gyülekezőt, felsorakozást és annak örültünk, hogy együtt voltunk és közös programokat csináltunk.

A hagyományos állattartás szinte néhány év alatt teljesen eltűnt a faluból, de ez nem csak szerdahelyi jelenség. A 90-es évek végén ránk szabadultak a multik, azzal az üzenettel, hogy nekünk már nem kell állatot tartani, zöldséget ültetni. (...) Elidegenítették a falusi embert a saját területétől. Igaz furcsa volt, mert íze se volt a paprikának, de legalább mindig lehetett kapni. Most már mondaná azt az ember, hogy együk azt, ami éppen adott időben terem, csak hogy egyáltalán tudjuk, mit eszünk!

A **90-es évek előtt** jó közösségi élet volt, és volt összetartás, összefogás. Rendszeresen jártunk társadalmi munkába, rendeztük a közterületeket, egy jelentős eseményként kitararítottuk a II. világháború emlékhelyét. Egy-egy közös munka után leültünk és beszélgettünk, tüzet raktunk, vagy a hegyen csináltunk valamit. Munka után szinte mindig összejártunk.

A rendszerváltás előtt megalakult a helyi MDF szervezet. Nem volt különösebb ambíció, de rábeszéltek, hogy induljak polgármesternek. A megválasztásom óta fontos céloknak tartom, hogy a helyi közösségi életet újraélesszük, építsük az emberi kapcsolatokat.

Mindig **fontos volt, hogy legyenek közösségi programok**, rendezvények. Ebben jelenleg nagy szerepe van a korábban létrejött IKSZT központnak, és az ott dolgozó kulturális munkatársnak. Megalakítottunk egy alapítványt is azzal a céllal, hogy a közösség megmaradjon. Ennek keretében a születések támogatása, előkertek virágosítása pályázat (több éven át), az óvodások támogatása, utcajelző táblák elhelyezése is megvalósult az elmúlt 15 évben. Számos rendszeres és eseti programot szerveztünk. Voltak bálók, túrák, különböző generációkat megszólító programok, előadások, falunap, ünnepekhez kötődő események.

Az év rendszerint indul a báli szezonnal, köztük az alapítványi bállal. Utána jön a böjti szezon, maszkázással, farsangi felvonulással. Nyugdíjas napot tartunk hosszú évtizedek óta, általában áprilisban. Nyáron rendezzük a falunapot. A nyárbúcsúztató sportnapot szeptemberben tartjuk a helyi túracapattal közösen. Karácsony előtt szervezzük meg az egyedül élők karácsonyát, amivel az volt a cél, hogy aki egyedül él, akit nem látogatnak a rokonok, illetve nincs helyben családtagja, azokat összehívjuk egy meghitt estre, közös beszélgetésre. Középkorosztálynak korábban működött egy felnőtt klub. A munkákhoz igazodva a téli hónapokra szerveződött, majd egy májusi, kétnapos kirándulással, termálfürdőzéssel zárult. Ugyan a téli időszakban bizonyára lenne idő rá, de igény sajnos már nincs.

Túrákat rendszeresen szerveztünk és szervezünk. A gondolat onnan indult el, hogy mindig messze vágyunk kirándulni, utazni, de nem tudjuk, mi van itt a domb túloldalán. A terv az volt, hogy menjünk el háromszor egy évben a tavasztól őszi tartó időszakban, idősekkel, gyerekekkel, odafigyelve, hogy mindenki teljesíteni tudja a távot, ha nem is érünk végig az eredeti terv szerint. Időjárásban és indulási időben is az igényekhez igazítottunk mindent. Kezdetben sikeresek voltak a túrák, de mára 3-4 házaspárral tudunk tervezni.

Évek óta megrendezzük a telihold túrát egy nyári alkalommal, amikor is felsétálunk este a hegyre, ahonnan messze el lehet látni. Erre a programra össze lehet verbuválni az embereket, egyre többen érdeklődnek iránta.

Az utóbbi évek programjait a járvány okán hozott korlátozásokat szervezték. Volt, amit egyszerűen nem lehetett vagy nem tudtunk megszervezni, és volt, amire az igény maradt el.

Tapasztalatunk szerint a programokat fontos időnként megújítani, egy-egy programra egy idő után felhagy az érdeklődés, új névvel, és/vagy új tartalommal újat kell kezdeni. Gyakorlatilag ugyanazok az emberek újra el fognak jönni.

Fontos, hogy a **régi kézműves foglalkozásokat** fenntartsuk, ami a közösség összetartozását is szolgálja. Ennek érdekében különböző szakköröket szervezünk. Még kell azonban kérdezni a fiatalokat, hogy mire van igényük, mert csak az ő előzetes bevonásukkal és az igényeik ismeretében tudjuk sikeresen megvalósítani a foglalkozásokat.

A programhelyszínek fejlesztéséhez, a programok finanszírozásához, valamint településen kívüli kapcsolatok építéséhez **pályázati forrásokat is bevonunk**. Két határon átnyúló pályázatot valósítottunk meg szlovén és hazai településekkel. Először az Öt postakocsi című pályázatot 2013-2017 között, majd ennek a folytatásaként egy újabb projektet, 2017-2022 között. Partnereink Nagyrécsa, valamint szlovén oldalon Moravske Toplice és Dobronak települések. Jó kapcsolat alakult ki minden partnerrel és helyi szereplővel.

A pályázatokból kilátót és pihenőt építettünk, valamint egy rendezvénypajta is felépült. Mindegyik helyszín sikeres azóta is, sokan keresik fel egy-egy rendezvény kapcsán, vagy turistacélpontként. Bízunk benne, hogy a pandémia és a jelenlegi háborús válsághelyzet miatt megváltozott körülmények ellenére a közösségi élet újrászerveződik, folytatódik, és az emberek aktivitása is erősebbé válik.

## Rudics Róbert, volt országgyűlési képviselő

Itt születtem Magyarszerdahelyen, az iskolai éveket leszámítva, itt éltem le az életemet. A nagykanizsai Geoinform Kft-nél dolgoztam egész életemben. Műszaki tréning okán még az ún. szocializmus alatt 1983-ban és 1986-ban 3-3 hónapot töltöttem a texasi Houstonban, ami akkor nagy dolognak számított. Egy pillanatig nem fordult meg a fejemben, hogy nem jövök haza, sőt 1 hónap után erős honvágyam volt. Itt születtem, itt is fogok meghalni, remélem.

**Amikor gyerekek voltam,** a Fő utca is köves volt, a lovaskocsik kereke fényesre csiszolta a köveket. Akkor mindenkit ismertünk. Volt általános iskola 8. osztályig, voltak iskolai rendezvények, kevés ember járt el máshova, pl. Kanizsára dolgozni, szinte mindenki itt dolgozott a földéken. Nem volt tévé, sok családban még rádió sem. Vasárnap délben hazajöttük a miséről, megettük az ebédet, kiültünk a patakpartra, az eperfa és nyárfá alá a padokra. Az öregek meséltek, és mi áhítattal hallgattuk őket, amikor pl. Varga Józsi bácsi elmesélte, hogy csalánlevest főztek a fogságban. (...)Apám fűzfasípot faragott közben. A patak vize tiszta volt, nagyanyám abban mosott hamus lúggal. Na, nem vasárnap! Vasárnap tilos volt dolgozni. Télen korcsolyáztunk a patakon, a réten, a fűcsomók között befagyott 10 cm sekély vízen, sőt „jégkorongoztunk” is, botokkal kergettük a kukoricacsutkát.

Nagyon jó emlékeim vannak erről az időről. Az emberek nyitottabbak voltak. Ma már autóval járok, ésalig találkozom emberekkel, már sok embert nem is ismerek a faluban. Kocsmába soha nem jártam.

**Amikor a tsz megalakult,** 5 éves voltam. 10 éves koromban nyáron már el-eljártunk a tsz-be dolgozni. Ma már ezt nem engednék meg a gyerekeknek. Amellett mi még nagyon sokat dolgoztunk, részes művelés volt, részes széna, részes cukorrépa.(...) Szinte nem volt olyan gyerekek, akit ne fogtak volna be a szülők. De ennek annyi előnye volt, hogy tudtuk, mi az értéke a pénznek.

A szőlőben is sokat dolgoztunk. **Gyerekként apánk mellett** ültettünk, permeteztünk, hordtuk a puttonyt. A szüret nagy ünnep volt. A disznóvágáskor is összejött a család, a rokonok, igazi össznépi munka volt.

Gyerekkoromban volt három lovunk, voltak marhák, kettő tehén, borjú, disznók, pulyka, kacska, tyúk, nyúl. Mindenünk megvolt. Nagyanyám fején kosárral ment az állomásra, vonattal Kanizsára a piacra vitte eladni a tojást és a tejhasznot (túrót, tejfölt). Kérdezte, mit kérek Kanizsáról, mondtam, „Mamám, nekem cserkészkolbászt hozzon! De olyan hosszú legyen, hogy az egyik végét én rágjam, a másikat a szentmiklósi kutyák.”

A faluban voltak tehenek, disznók, ezeket kihajtottuk a legelőre. Három berek volt, ezek ma már nincsenek meg. Nyáron kanászbojtárként, csordásbojtárként mi gyerekek segítettük az állatokat terelni. Hűtőszekrény nem volt, ha vágtak a háznál állatot, vagy muszáj volt levágni, mert például eltörte egy borjú a lábát, szóltak a faluban, és ekkor lehetett egymástól friss húshoz jutni.

Aztán amikor az első két Zetor jött a tsz-be, mindenki kifutott az utcára megnézni, nem láttak ilyet. Lóval ekéztük a kukoricát, töltöttük a krumplit. Felelősségteljes munka volt gyerekként is a sorban vezetni a lovakat, melyeket lepték a böglyök, legyek, csapkodtak erre-arra. Ha kiszántja a ló a kukoricát, baj van. Még lóhátáról is csináltam ezt, vezettem a lovakat a sorokban.

**Anyám egy hétre megsütötte a kenyereket**, azt vetett ágyra tette, nagymama kereszt rajzolt rá, belecavarta nagy fehér ruhába és felrakta egymás mellé szépen a kenyereket. A vakarékot, ami maradt a teknő alján, azt összegyúrta és a még forró kemencében megsütötte. Ezt langallónak hívtuk. Olvasztott zsírt tejfölbe kevertünk és abba mártogattuk bele. Ha valaki ma ilyet csinálna, tízezer forintot adnék érte. Gyerekkoromban tollfosztáskor az asztal alá bújva megfújtuk a tollat, az asszonyok „nagy öröme”.

Megvoltak az ünnepek, maszkázni jártunk, jártunk aprószentekkor a lányokat veszszőzni, Luca napján lucázni, énekeltük a rigmusokat. Később húsvétkor is mentünk köszönteni. Nagyon sokat ministráltam. Amikor másodikas és negyedikes voltam, délután jártam iskolába, ekkor a reggeli misékre is eljártam. A locsolás Szerdahelyen nem volt szokás. Májusfaállítás volt, a pünkösdi ünnepet is megtartottuk, megtartottuk a búcsút, a hegyi búcsút. Áldozósütörtökön ill. az azt következő vasárnap volt a szentmise a hegyi kápolnában. Mise után mindenki a pincéjénél bográcsban, tűzhelyen készítette az ételeket, voltak vendégek is, utána pedig indult a „busójárás”: meglátogattuk a barátokat, ismerősöket, kóstolgattuk az előző évi termést. Olyan volt, mint egy nagy piknik.

A falu kulturális életében nagy szerepe volt a **Dervalits családnak**. A Dervalits Bandi bácsi volt az iskolaigazgató, a felesége Margit néni is tanár volt. Ők nagyon sokat tettek azért, hogy legyen kulturális élet Szerdahelyen, rengeteg színdarabot tanítottak be, rendezvényeket szerveztek. Ők ezt szívügyüknek tekintették.



*Utazás rokonlátogatóba*



*Idős házaspár az 1970-es évekből*





Általános iskola



Utcakép (buszmegálló, tejcsarnok)

Egy fiatal tanár, **Jászberényi** László olyan kézilabda csapatot készített fel, hogy a megyei kézi bajokságban másodikká lettünk, csak a zalaegerszegi Ady iskola győzött le minket a döntőben. Óriási teljesítmény volt egy kis falu csapatától. Volt **három, a sport iránt is megszállott tanár** a környéken: Szóts Péter Szerdahelyen, Horváth Dezső Gelsén, és Nagy József Zalaszentbalázson. Mindhárom faluban jó csapatok voltak, nagy derbik kerekedtek. Versengtek egymással a kézilabda – és foci csapatok, emiatt is volt egy nyüzsgő-pezső élet a faluban. Nem csak hivatalos focicsapat működött, hanem iskolai foci- és kézilabda csapat is.

Én is **futballoztam**, ifistaként Zalaszentbalázson a megyei bajnokságban, később itt-hon Szerdahelyen a járásban. Itt Szerdahelyen a Győri család nagyon sokat dolgozott a csapat érdekében, még a szereléseket is ők mosták. A meccsre Csepel teherautó platóján utaztunk. Egy esetben itt a meccsen, verekedés alakult ki, amikor egy horvát település csapatával játszottunk. A bírót, aki egy kicsit Szerdahely házi bírója is volt, kiállított egy horvát játékost, aki nem akart lemenni a pályáról. A rendezők megfogták, hogy levezessek, ekkor megütötte a rendezőt és ezzel elszabadult a pokol. A pálya körüli sövénybe karók voltak beleszurkálva, egy idős helyi szurkoló kihúzott egy ilyen karót, elkezdett vele hadonászni. Tálosi Feri a sportkör elnöke csitította: „János bátyám ne csinálja, ne tegye, betiltják a pályát!” Mire János bácsi: „Nem bánom én, ha egyszer ezt a husángot felvettem, akkor ezzel egyet suhéntok!” Nagy botrány is lett belőle.

Azok legendás idők voltak. Most, hogy minden családban van autó, tévé, számítógép, ilyet már nem lehet átélni.

**Az emberek találkoztak egymással** az iskolában, a boltban, a templomban, szinte mindenki járt templomba. Mai napig is a legtöbb emberrel a templomban találkozom vasárnaponként. Fiatalként a kultúrházba mentünk, ha valamit meg akartunk nézni, mert itthon nem volt tévé. Ott lemezjáték is volt, lehetett táncolni. Könyvtár volt az emeleten, én szinte minden könyvet kiolvastam. Volt sportkör, a kulturális élet az iskolára alapozva működött. A közelmúltban létezett nyugdíjasklub, a Sonkoly Annus énekkar is az Árok Jóska vezetésével.

Nosztalgiaival gondolok vissza ezekre az időkre, manapság kissé elidegenedtünk.

A rendszerváltás után én voltam az **első szabadon választott képviselője** a térségnek, Lenti, Letenye és 118, zömmel kis falu alkotta körzetben. Honnét indultam botcsinálta politikusként?

Szüleim, főleg az anyám családja ún. „felszorzott” kulák család volt. Szőlőjük volt több, földjük kevesebb. Szerdahelyen volt egy gerinces párttitkár, kocsis volt a tsz-ben, és nem írta alá a kitelepítési engedélyt, így Szerdahelyről senkit sem vittek el. Viszont anyám családja rettegésben élt. Amikor a szülők – főleg nyáron – elfáradtak a munkában és pihentek, akkor a gyerekek éjszaka kinn ültek a küszöbön felváltva, figyelték, jön-e autó. Össze volt pakolva a batyu, egy része el volt ásva a veremben.

’56-ban az apám a forradalom idején el akart indulni: „Pesten folyik a vér, mi meg itt nézünk?!” De anyám sírt, két kisgyerekekkel ne hagyja ott, így végül nem ment el, annyit tudok csak, hogy lovaskocsival élelmiszert szállított. (...)

Amikor az iskolában tanultam a „hős szovjeteket és Lenint”, a szüleim mondták, hogy „Nem így volt, de ott csak mondd az, amit tanítanak!” Ellenzéki szemléletű lettem. A 80-as években már olvastam olyan cikkeket, szamizdat kiadványokat, amikre felkaptam a fejem. Lakitelekről nem értesültem, ha tudtam volna, ott lettem volna. Amikor megtudtam, hogy Csengey Dénes a Kodály Zoltán Művelődési Házban egy fórumot és MDF megyegyűlést tart, elmentem és helyben azonnal aláírtam az MDF belépési nyilatkozatot. A kanizsai szervezetben dolgoztam sokat, visszafoglaltuk az ünnepeinket, március 15-ét, október 23-át. Kimentünk ünnepelni, nagy lelkesedés volt bennünk. Ugyanakkor sokan rettegtek is, hogy a rendőrök szétvernek bennünket. Mindenesetre folyamatosan kameráztak minket, és ki tudja kik néztek szembe velünk a monitoron. Én itthon csináltam a lyukas zászlókat, szabtam, varrtam, festettem a transzparenszeket. Később megalakítottuk a helyi MDF-et. Nem gondoltam rá, hogy képviselő legyek, de végül sokszori meggyőzésre elvállaltam a jelölést.

Életem meghatározó élménye volt, hogy Nagy Imre és mártírtársai újratemetésénél ott lehettünk MDF-es rendezőként a Hősök terén. Ott álltunk a Múcsarnok mellett, én viszonylag sokat tudtam ’56-ról, de megdöbbenett, amikor órákon át sorolták a zömmel fiatalon kivégzettek nevét. (...) Amíg élek, emlékezni fogok rá.



Adás-vevési szerződés

# KÖZÖSSÉGI HELYSZÍNEK

## **Integrált közösségi és szolgáltató tér (IKSZT)**

8776 Magyarszerdahely, Petőfi u. 4.

Az IKSZT feladata, hogy változatos információs és közösségi szolgáltatásokat nyújtson a településen élőknek. Egyik legfontosabb funkciója, hogy kiszolgálja a fiatalokat, elsősorban közösségi programok szervezésével, de helyet ad más jellegű rendezvényeknek is. Segíti a helyi lakosok és vállalkozások információhoz jutását, internetes hozzáférést biztosít sokrétű tájékozódáshoz.

Településünkön nagyon fontos a kulturális élet fellendítése, a közösségi élet megszervezése. Ahhoz, hogy a fiataljainkat itt tudjuk tartani, biztosítanunk kell számukra egy olyan helyet, ahol lehetőségük van a szabadidő hasznos eltöltésére, a muzeális emlékek bemutatására.

Szolgáltatások: közösségi programok, ifjúsági programok és információszolgáltatás, kulturális rendezvények, szabadidős programok, Digitális Jólét Pont (DJP), könyvtári-mozgókönyvtári feladatok ellátása, klubfoglalkozások, civil szervezetek programjai.

## **Postakocsi Turisztikai Pajta**

8776 Magyarszerdahely, Petőfi u. 4.

Az IKSZT mögötti ligetben természet közeli anyagokból épült 260 m<sup>2</sup> pajta alkalmas kora tavasztól késő őszig különböző rendezvények lebonyolítására. A pajta mellett kisebb játszótér, a sportolásra vágyókat Nemzeti Sportpark várja.

A projekt általános célkitűzése, hogy a helyi természeti és kulturális erőforrások turisztikai célú hasznosításával javítsa a határtérségben élő vidéki lakosság életminőségét, és növeljék a helyi vállalkozások aktivitását. A fenti célokat a projektből fakadó munkahelyteremtéssel, kutatással, képzéssel és turisztikai fejlesztésekből következő imázs növeléssel érhetjük el.

A projekt középpontjában a környezeti és kulturális fenntarthatóság áll, hiszen a vidéki lakosság elvándorlásának megakadályozására a helyi erőforrások védelem melletti hasznosítását tűztük ki célul.

## **TELE KALAND MESE PARK**

8776 Magyarszerdahely, Petőfi u. 4.

Az Interreg V-A Szlovénia-Magyarország Együttműködési Program 2014-2020 keretében megvalósuló „Határ menti élmények, határtalan kalandok” TELE-KA-LAND projektünk. Ennek keretében 4 helyszínen felépített meseparkokat hálózatként kezelve és hirdetve szeretnénk vonzóbbá tenni a határmenti térséget. Magyarszerdahelyen a falu központjában, a Petőfi utca 4. szám alatt, az IKSZT és az 5 Postakocsi Turisztikai Pajta mögötti ligetben került kialakításra a TELE-KA-LAND Mesepark. 3 ismert mesefigura – Ludas Matyi, az iciri-piciri ökröcske, okos lány – egy információs tábla, interaktív mesélő tábla, egy tők ház, egy amőbajáték, egy fotópont, egy képkirakó puzzle várja a gyerekeket.

# MAGYARSZERDAHELY CIVIL SZERVEZETEI

## **Magyarszerdahely Faluért Közalapítvány**

(természetvédelem, oktatási, kulturális, egyéb)

8776 Magyarszerdahely, Petőfi S. út 1.

Képviselő: Koszorú Gáborné

Szociális tevékenység: születések ösztönzése, családvédelem. Oktatási és kulturális tevékenység: a tehetségek továbbtanulásának segítése, ismeretterjesztés. Környezetvédelmi tevékenység: természeti környezet védelme, épített környezet védelme, közösségi célok, faluszépítés, virágosítás segítése.

## **Szerdahelyi Sportegyesület**

(sport, kulturális)

8776 Magyarszerdahely, Újnéppuszta 9.

Képviselő: Bakos Gerda, Király Endre Tamás

Értelmileg akadályozott fiataloknak versenyszerű sportolási lehetőségek biztosítása, a szabadidő kulturális eltöltése, kikapcsolódás, felüdülés biztosítása, a tagok kulturális és sportolási igényeinek kielégítése, az ép társadalommal való kapcsolat megszilárdítása, a lakosság részére színvonalas szabadidő eltöltés lehetőségeinek kialakítása.

## **Tudat Mezsgyéjén Alapítvány**

(sport, kulturális, szociális)

8776 Magyarszerdahely, Újnéppuszta 9.

Képviselő: Hábli Olga, Kollerné Miklósy Erzsébet

A Zala Megyei Önkormányzati Közgyűlés Fogyatékosok Rehabilitációs Intézete és Otthona lakói részére az értelmi fogyatékosok szervezetei által rendezett kulturális és sportrendezvényeken való részvétel biztosítása.

## **Dél-zalai Kék Virág Túracapat**

(szabadidő, sport, kultúra)

8776 Magyarszerdahely Fő út 50.

Vezetője: Lőrincz Sándor

A programokon résztvevőkben megfogalmazódott az a vágy, hogy a továbbiakban is szeretnének a természetjárással foglalkozni, ezért Magyarszerdahely központtal megalakult a

„**Dél-zalai Kék Virág Túracapat**” mely éves túraterv szerint folytatja tevékenységét.

„Mert kell egy csapat...”

A „**Mozogj többet egészségedért 2013 – Magyarszerdahely**” programsorozat első hozadéka, hogy 2014 januárjában megalakították a Dél-zalai Kék Virág Túracapatot Magyarszerdahelyi központtal.

Ez egy laza baráti szerveződés olyan emberekből, akik azonosan gondolkoznak az egészséges életmódról, a mozgás örömről és a szabadidő hasznos eltöltéséről. Azóta ezen a néven tevékenykednek. A programok nyitottak, azokon bárki részt vehet.

2014 nyarán a túracapat megkezdte az Országos Kéktúra bejárást, valamint 2016 októberében megkezdtek a Dél-dunántúli Kéktúra bejárást is.

A hagyományos helyi túrák mellett (Téli túra Rockenbauer Pál születésnapján, Egyr József túra, Túra a víz világnapján, Szent Iván éji túra, Gesztenyetúra, Bortúra, Mikulás-túra) tovább folytatják az Országos Kéktúra útvonalának a bejárást. 2019-ben megvoltak az első teljesítések, ami azt jelenti, hogy a legkorábban kéktúrázni kezdő természetjárók öt év leforgása alatt járják be az 1160 km hosszú útvonalat.

Az eltelt időszakban megközelítően 260 dél-zalai lakos jelezte érdeklődését a túrák iránt, illetve vett részt a programokon.

A túrázással párhuzamosan megkezdtek az általuk létrehozott irányítórendszer karbantartását, és a turistajelzések újrafestését. Az utóbbi években 40 km útvonalat újítottak fel, illetve új útvonalakat jelöltek ki. 15 helyen alakítottak ki turistairányító rendszert, ami megkönnyíti a terepen történő tájékozódást. Jó kapcsolatot alakítottak ki a Zalaerdő Zrt-vel, akikkel 2015-ben négy közös programot szerveztek és bonyolítottak le.

Magyarszerdahely Faluért Alapítvány anyagi támogatásával, hosszas előkészítő munka eredményeként egy információs tábla készült el, amit a magyarszerdahelyi szőlőhegyen található Szent Kristóf pihenőhelyen helyeznek el. Az információs tábla a környék látnivalóit mutatja be egy friss térkép-kivágat felhasználásával.

A táblához a nagy felbontású térkép-kivágatot Szarvas András térképész biztosította, míg a fényképeket Gerencsér Tibor, Nagy Attila, Marczin György és Lőrincz Sándor készítették. A tábla grafikai tervezése és kivitelezése Toperczer Zsolt munkáját dicséri.

A tábla hazaszállításában Papp János működött közre, míg a felszerelésben Szilágyi Ádám és Lőrincz Sándor segítettek.

A magyarszerdahelyi Dél-zalai Kék Virág Túracapat anyagi támogatásával sikeresen lecserélték a Szent Kristóf pihenőhelyen, valamint a Régi Csárdánál található útirányjelző táblákat. A környező erdők kivágása miatt megszűnt, vagy hiányos sárga kereszt turistajelzést újrafestették a Szent Kristóf pihenőhely és a Várdomb-forrás közötti csaknem 4 km távon.<sup>7</sup>

---

7 Lőrincz Sándor, Dél-zalai Kék Virág Túracapat beszámoló, illetve dokumentumai alapján

# ÖSSZEGZÉS

A tanulmány a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program – „A helyi identitás és kohézió erősítése tárgyú felhívás” alapján, a TOP-5.3.1-16-ZA1-2017-00014 kódszámú projekt – keretén belül valósult meg.

A közösségi tanulmány feltárása során az előre megtervezettek szerint haladtunk, nagy hangsúlyt helyeztünk a cselekvési tervben leírtakra.

Maga a tanulmány készítése során a helyi közösségek, még ma is élő, aktív, nem aktív tagjainál, azaz a „nagy öregek” elbeszéléseit (pl. közösségi interjúkat) használtuk fel. Kértük, hogy elsősorban a régmúlt történéseiről, hagyományairól, közösségi életéről, illetve körök, egyesületek, klubok, egyéb szervezetek működéséről beszéljenek. A helyi kultúra (beleértve akár a sportolást is), szellemi élet, lakossági önszerveződés és aktivitás megnyilvánulásainak bemutatása volt a fő cél, amelyek formálták a korábbi generációk szabadidős tevékenységét, művelődési szokásait, összejárásai hagyományait.

Az interjúk anyagait kiegészítettük a rendelkezésre álló (pl. közgyűjteményekben fellelhető, saját gyűjtésű, magántulajdonban lévő vagy archívumban talált anyagokkal) dokumentumok széles körével.

Úgy gondoljuk, hogy a tanulmány elkészítésével a helyi kultúra, szellemi élet, lakossági önszerveződés és aktivitás megnyilvánulásainak bemutatása valósult meg. A történeti feltárás támaszkodik a helyi írásos forrásokra, a még élő idősebbek élettörténeteire és elbeszéléseire, valamint a helytörténeti munkákra, amelyek meghatározóan hatnak a települési gondolkodásmódra és a művelődési szokásokra, a települések hagyományaira. Egy, a célterületet bemutató dokumentum készült.

A tanulmány rávilágított arra a tényre, hogy tényleg a 24. órában vagyunk, még most lehet a régmúlt történéseit feleleveníteni.

Minden elismerésünk azoknak a közösségi embereknek, akik annak idején a tanulmányban feltárt közösségi életben részt vettek, illetve a tanulmány elkészítésében is önzetlen segítséget nyújtottak.

# FELHASZNÁLT IRODALOM

## Könyv

BALLA Lőrincz: Magyarszerdahely (Szülőföld, történet és vallomás). Kaposvár, C.O.R.V.I.N.A. Kiadó Kft., 1994.

DR. GŐCZE Rezső: Zalaszentbalázs és vidéke. Nagykanizsa, Kanizsa Nyomda.Kft., 2000.

DR. KASZA Sándor: Zala Megye Kézikönyve. Budapest, Ceba Kiadó, 1998.

KLEISZ Teréz – DÓRI Éva: A közösségfejlesztés alapjai a közművelődésben. Budapest, Nemzeti Művelődési Intézet, 2018. (idézi Gormant)

## Internet

**Az alábbi online hivatkozások letöltése: 2022. augusztus 14.**

<https://adt.arcanum.com/hu/>

<https://archiv.katolikus.hu/szentek/0203.html>

<https://www.kulturalisszemle.hu/6-szam/hazai-tudomanyos-muhely/arapovics-maria-a-kozossegfejleszt-es-alapfogalmi-es-a-kulturalis-kozossegfejleszt-paradigmat>

<https://www.magyarokurir.hu/hirek/szent-balazs-puspok-es-vertanu>

[www.magyarszerdahely.hu](http://www.magyarszerdahely.hu)

<https://murafolde.com/program/regi-csarda-magyarszerdahely/>

<https://www.nemzetijelkepek.hu/>

<http://www.itthon.hu>

<http://www.regicsarda.hu/>

## Kutatási anyagok

Thúry György Múzeum: Zala Megyei Népitánc és Népiszokások gyűjtése (gyűjtés ideje: 1954. augusztus 1-szeptember 1-ig)

Zala Megyei Levéltár: Zalaszentbalázs fotódokumentum

## Hírlap

Nemzeti Sport (Népsport)

Zalai Hírlap

## **Interjú:**

### **Magyarszerdahely**

Árok József, Árok Józsefné, Szatai Zoltánné

Lőrincz Sándor

Magyar Angéla

Magyar Ferencné

Marczin György polgármester

Rudics Róbert

### **Zalaszentbalázs**

Beke Miklósné

Gyurkó Zoltán

Hencsei Margit polgármester

Horváth Gyula, Horváth Gyuláné